

Czasopismo naukowe komorników sądowych

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

Nr 12/2015

ISSN 1731-030X

W numerze:

Robert Kulski

Zastosowanie technologii informacyjnych
w sądowym postępowaniu egzekucyjnym
na tle prawnoporównawczym

Arkadiusz Wróblewski

Bankowy tytuł egzekucyjny – zarys instytucji na tle
wyroku Trybunału Konstytucyjnego
z dnia 14 kwietnia 2015 r.



CURRENDA

Czasopismo naukowe komorników sądowych

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

PRZEGLĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

Czasopismo naukowe komorników sądowych
Miesięcznik

KOMITET REDAKCYJNY:

REDAKTOR NACZELNY

Prof. nadzw. dr hab. Sławomir Cieślak

REDAKTORZY TEMATYCZNI

Prof. zw. dr hab. Janusz Jankowski – prawo postępowania egzekucyjnego

Dr Tomasz Banach – prawo dotyczące ustroju samorządu komorniczego

REDAKTOR JĘZYKOWY

Mgr Magdalena Ruzicka – język polski

SEKRETARZ REDAKCJI

Dr Grzegorz Sikorski

RADA NAUKOWA

Prof. zw. dr hab. Janusz Jankowski

Prof. dr hab. Vytautas Nekrošius

Prof. zw. dr hab. Andrzej Jakubecki

Dr Tomasz Banach

Dr Anna Barańska

Dr Zenon Knypl

Dr Michał Krakowiak

Dr Rafał Łyszczyk

Dr Mariusz Sorysz

LISTA RECENZENTÓW CZASOPISMA

Prof. Natalie Fricero

Prof. nadzw. dr hab. Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Prof. dr hab. Elwira Marszałkowska-Krześ

Dr hab. Izabella Gil

Dr hab. Andrzej Jarocho

Wersją pierwotną czasopisma jest wersja drukowana.

Redakcja nie zwraca niezamówionych tekstów oraz zastrzega sobie prawo do skracania tekstów. Uprzejmie informujemy, że przesłanie tekstu artykułu czy opracowania na adres redakcji wiąże się ze zgodą na jego ewentualne opublikowanie na łamach czasopisma i przeniesieniem na wydawnictwo przysługujących do niego praw autorskich. W przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających przeniesienie praw autorskich do tekstu na wydawcę, autor zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie redakcję. Redakcja zastrzega sobie także prawo do dokonywania w nadesłanych tekstach skrótów, poprawek stylistycznych, językowych i interpunkcyjnych, wprowadzania śródtytułów, a także innych zmian, niemających jednak wpływu na ich zawartość merytoryczną. Tezy zawarte w artykułach stanowią wyraz poglądów autorów i nie muszą odzwierciedlać poglądów Redakcji.

Nakład 730 egz.

Sopot 2015

© Copyright by

Currenda Spółka z o.o.

ISSN 1731-030X

Currenda Sp. z o.o.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

e-mail redakcji: ppe@currenda.pl

tel. Sekretarza redakcji: 602 720 142

e-mail: Sekretarza redakcji: grzegorz.sikorski@currenda.pl

tel.: 58 550 38 75, 58 550 38 76, faks: 58 550 38 75 w. 26

www.sklep.currenda.pl

www.currenda.pl/przeglad

*Drogim Czytelnikom
i Autorom*

życzymy

*Wesołych Świąt Bożego Narodzenia
oraz wszelkiej pomyślności,
jak również wielu sukcesów
zawodowych i osobistych
w Nowym Roku*

Wydawca
„Przeglądu Prawa Egzekucyjnego”,
Redaktor Naczelny,
Redakcja i Rada Naukowa Czasopisma

W NUMERZE:

ARTYKUŁY

- II Zastosowanie technologii informacyjnych w sądowym postępowaniu egzekucyjnym na tle prawnoporównawczym**
Support of Information Technology in the Enforcement Proceedings Against the Background of Comparative Data
dr Robert Kulski, Katedra Postępowania Cywilnego II WPiA Uniwersytetu Łódzkiego
- 33 Wieczystoksięgowe aspekty sądowego postępowania egzekucyjnego**
Land Registry Proceedings Aspects of Execution Proceedings
Ewa Helis-Otasevici, radca prawny
Robert Seweryn, sędzia Sądu Rejonowego w Chorzowie
- 57 Bankowy tytuł egzekucyjny – zarys instytucji na tle wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 kwietnia 2015 r.**
Bank Enforcement Order – Outline of the Institution Given the Background of the Judgment of the Constitutional Tribunal of 14 April 2015
Arkadiusz Wróblewski, uczestnik seminarium magisterskiego w Zakładzie Postępowania Cywilnego WPiA Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

RECENZJE

- 78 Recenzja monografii dr Anety Mendrek, *Orzekanie o kosztach procesu cywilnego*, Currenda 2015**
Review of the monograph by Dr Aneta Mendrek “Decisions on Costs of Civil Process”, Currenda 2015
prof. zw. dr hab. Janusz Jankowski, Katedra Postępowania Cywilnego I WPiA Uniwersytetu Łódzkiego

ZAMÓW JUŻ TERAZ

Zamówienia na abonament prosimy składać
drogą mailową na adres marketing@currenda.pl

Cena katalogowa: 249 zł brutto

EGZEKUCJA SĄDOWA W PRAWIE POLSKIM

POD KIERUNKIEM
ZBIGNIEWA SZCZURKA

II WYDANIE
2015

**W abonamencie
książkowym**

TANIEJ

186,75 zł brutto
25% rabatu
i wysyłka gratis!



CURRENDA

Oddajemy do rąk
Czytelników jedyne
na rynku wydawniczym
opracowanie systemowe
dotyczące polskiego
prawa egzekucyjnego
w zakresie egzekucji
sądowej.

Stan prawny
na dzień 1 maja 2015 r.

Wszystkie publikacje
Wydawnictwa Currenda
można zamówić
pod adresem:
www.sklep.currenda.pl

STRESZCZENIE **Zastosowanie technologii informacyjnych w sądowym postępowaniu egzekucyjnym na tle prawnoporównawczym**

Współczesne państwa poszukują nowych rozwiązań dotyczących przebiegu egzekucji roszczeń, które obejmowałyby wsparcie ze strony nowych technologii informatycznych (IT), przyjmując, że zastosowanie IT upraszcza procedury z zakresu egzekwowania prawa i zwiększa ich skuteczność. Nowe technologie zapewniają większą dokładność, ponieważ ogromnie ułatwiają dostępność do informacji i globalną komunikację. Na całym świecie planuje się wprowadzanie rozwiązań z zakresu IT do postępowania egzekucyjnego; w wielu państwach pojawiły się już eksperymentalne programy pilotażowe. W niektórych jurysdykcjach digitalizacja procedur egzekucyjnych jest już faktem. Ponadto Rada Europejska aktywnie wprowadza w życie plan działania na lata 2014–2018 dotyczący e-sprawiedliwości.

Jak wynika z doświadczenia, można wymienić (czy choćby wyobrazić sobie) różne sposoby użytecznego (a jednocześnie realistycznego) wykorzystania nowych technologii informatycznych w egzekucji roszczeń pieniężnych: czy to przy określaniu lokalizacji majątku dłużnika, wszczynaniu postępowań, zajmowaniu mienia czy licytacji.

Dzięki umożliwianiu przez nowe technologie skutecznego znajdowania właściwych informacji o mieniu dłużnika (i jego miejscu zamieszkania), może poprawić się sytuacja wielu wierzycieli. Obecnie w coraz większej liczbie systemów prawnych istnieje wiele publicznych (bądź prywatnych) rejestrów (np. rejestrów pojazdów, gruntów czy spółek), które są łatwo dostępne w sieci, chociaż w poszczególnych krajach różne są warunki dostępu do nich.

Instytucja postępowania egzekucyjnego za pośrednictwem Internetu dostępna już jest w Austrii, Słowenii, Szwecji, Finlandii, Anglii, Walii, a także we Włoszech, Niemczech i Turcji. Ogólnie rzecz biorąc, tworzy się stronę poświęconą e-sprawiedliwości (z podstroną e-egzekucji), co umożliwia wierzycielowi złożenie wniosku o przeprowadzenie egzekucji. Ponadto wnioskodawca może zgłosić swoje roszczenie w postaci elektronicznej, na przykład pliku PDF załączonego do wiadomości e-mailowej wysyłanej bezpośrednio do komornika sądowego lub sądu.

Elektroniczne zajęcie mienia można przeprowadzić w odniesieniu do tej części majątku, która nie musi być fizycznie zajęta przez komornika sądowego. Taka forma zajęcia może być stosowana w odniesieniu do rachunków bankowych, nieruchomości lub innych elementów majątku figurujących w rejestrach (np. pojazdów czy akcji). Przepisy dotyczące możliwości realizacji elektronicznego zajęcia obowiązują w wielu krajach, np. w Portugalii, Estonii czy Holandii.

Ogłoszenia online i techniki sprzedaży online można zastosować w odniesieniu do licytacji zajętych elementów majątku w trakcie procedury egzekucyjnej. Możliwe jest udostępnianie informacji o zajętych elementach majątku na konkretnych stronach internetowych, przeprowadzanie licytacji w trybie online i realizowanie płatności drogą elektroniczną. System licytacji w trybie online wymaga identyfikacji oferenta i ochrony prywatności dłużnika. Technologie IT są wykorzystywane do licytacji we Włoszech, Niemczech i na Węgrzech, a w ograniczonym zakresie również w Finlandii.

Na podstawie danych porównawczych należy podkreślić, że wśród istotnych priorytetów znajduje się wykorzystanie IT w postępowaniu egzekucyjnym oraz integracja nowych technologii z niektórymi porządkami prawnymi. Należy jednak również stwierdzić, że różnice z zakresu adaptacji IT do procedur egzekucyjnych oraz warunków uzyskiwania dostępu do baz danych (rejestrów) są zrozumiałe i oczywiste. Ogólnie rzecz biorąc, egzekucja roszczeń może być bardzo dobrym poligonem doświadczalnym dla wprowadzania procedur cyfrowych do postępowania cywilnego. Chociaż opracowywanie programów IT dla potrzeb postępowania egzekucyjnego jest kosztowne i czasochłonne, nowe technologie mają pozytywny wpływ na przebieg procedur związanych z egzekucją roszczeń (tj. poważnie przyspieszają tempo postępowania i egzekucji).

SUMMARY Support of Information Technology in the Enforcement Proceedings Against the Background of Comparative Data

Modern countries seek new solutions concerning the course of enforcement of a claim with the support of the new information technology (IT), assuming

that application of IT simplifies and imposes effectiveness of the enforcement procedure. IT has increased accuracy as it has made information infinitely more available and it has facilitated communication across the globe. Plans for the introduction of IT into enforcement proceedings are taking place in the world and pilot projects are under experimentation in several countries. In some jurisdictions the digitization of enforcement procedures is indeed (rather) a successful reality. Moreover, the European Council is actively pursuing its E-Justice action plan 2014–2018.

Experience shows that one can list (or maybe even image) ways in which new information technology may be useful (and feasible) in relation to the enforcement of pecuniary claims: locating the debtor's assets, filing of a case, attachment and auction.

Thanks to IT's ability to find accurate information about a debtor's assets (and his residence), it may become easier for a larger number of creditors. Nowadays, in a growing number of legal systems, there are many public (or private) registers (e.g. automobile, land and company registers) that are easily accessible online, although the terms of access to them vary in particular countries.

The institution of enforcement proceedings via Internet is possible in Austria, Slovenia, Sweden, Finland, England and Wales, as well as Italy, Germany and Turkey. In principle, an e-Justice website (e-Enforcement sub-site) is created enabling the creditor to submit his or her application for enforcement. It is additionally possible for the applicant to file his or her claim in electronic form, for example as a PDF file attached to an e-mail sent directly to the bailiff or to the court.

Electronic attachments and seizures can be performed in relation to assets which do not need to be physically held by the bailiff. Bank accounts, real property or other registered assets (e.g. cars, stocks) could be subject to such forms of attachment. Regulations on the possibility of levying electronic attachments are in force in several countries, for example in Portugal, Estonia, and the Netherlands.

The online advertisement and the online sale techniques can be applied to the liquidation of attached assets in the course of enforcement procedure. Specific websites may expose seized assets to the public, auctions may be held online and payments may be performed electronically. The online auction system particularly requires the identification of the bidding party and the protection of the

debtor's privacy. The examples of the countries where IT is used in auction are as follows: Italy, Germany and Hungary, and to the limited extent as well Finland.

On the basis of comparative data, it has to be underlined that the use of IT in the enforcement proceedings and integration of new technologies into some legal orders are a high priority. However, we must state that the differences in terms of adaptation of IT in the enforcement procedure and conditions to get access to information databases (registers) are appreciable and obvious. In general the enforcement of claims appears to be a very good training ground for the implementation of digitized procedural devices in civil litigation. Although the development of IT programs in relation to enforcement proceedings is costly and time consuming, IT has a positive impact on the course of a claim enforcement (e.g. it substantially increases the speed of justice and of the claim enforcement).

Zastosowanie technologii informacyjnych w sądowym postępowaniu egzekucyjnym na tle prawnoporównawczym¹

I. Wstęp

Od blisko dwóch ostatnich dekad gwałtowny rozwój technologii informacyjnych² (IT) i ich powszechne występowanie we współczesnym społeczeństwie są zadziwiające. Obecnie wysoko rozwinięty i zaawansowany sprzęt komunikacji informatycznej (elektronicznej) jest traktowany jako nieodłączny element życia codziennego. Technologie informacyjne

¹ Pierwotną wersję niniejszego artykułu opublikowano w monografii *Elektronizacja sądowego postępowania egzekucyjnego w Polsce*, która ukazała się w 2015 r. nakładem wydawnictwa Currenda.

² Przez technologie informacyjne (ang. *information technology*) rozumiem wszystkie technologie i urządzenia zdolne do przechowywania, wymiany i udostępniania informacji. Zob. D. Reiling, *Technology for Justice. How Information Technology Can Support Judicial Reform*, Leiden 2009, s. 44. Wypada odnotować, że w literaturze prawniczej spotkać można również określenie „nowe technologie komunikacji elektronicznej” (*new electronic technology (ET) for communication*), do których zalicza się np. *email system, facsimile, TV conference system, trio phone*. Zob. M. Kawano, *Courses of Proceedings by Electronic Means* [w:] *Electronic Justice – Present and Future*, M. Kengyel (ed.), Pécs 2010, s. 3–4; *idem*, *Electronic Technology and Civil Procedure – Applicability of Electronic Technology in the Course of Civil Procedure* [w:] *Electronic Technology and Civil Procedure. New Paths to Justice from Around the World*, M. Kengyel, Z. Nemessányi (eds.), Springer 2012, s. 3–4 i n. Dodatkowo należy podkreślić, że *email system* jest jedną z najszybciej i najbardziej rozwijanych współcześnie technologii dotyczących wymiany informacji.

znacząco zmieniają metody codziennej komunikacji, zarówno w sferze prywatnej, jak i w sferze publicznej. Takie niezwykle i nadzwyczajne zmiany spowodowane przez szybki rozwój IT mają również wpływ na postępowanie cywilne w wielu krajach. Z powodu daleko idącej wygody i skuteczności (efektywności) technologii informacyjnych stosowanie nowo rozwiniętych IT w postępowaniu cywilnym jest uznawane za nieuchronne i właściwe polepszanie (doskonalenie) mechanizmów procesowych. Współcześnie w wielu krajach wprowadzanie IT do postępowania cywilnego znacznie przyspiesza. Planowany jest również dalszy rozwój.

O ile jednak wiele zostało napisane odnośnie do stosowania technologii informacyjnych w rozpoznawczym postępowaniu cywilnym, o tyle obszar sądowego postępowania egzekucyjnego w kontekście IT zdaje się mniej opisany³.

Sądowe postępowania egzekucyjne odgrywają znaczącą (fundamentalną) rolę w każdym systemie cywilnego wymiaru sprawiedliwości. Mimo to w wielu systemach prawa egzekucja jest niejednokrotnie uważana za zbyt długą (przewlekłą), kosztowną i prowadzącą do niesatysfakcjonujących rezultatów. Innymi słowy, postępowania egzekucyjne są często nieefektywne (nieskuteczne) odnośnie do zadośćuczynienia roszczeniom wierzyciela⁴. Z drugiej strony w postępowaniu egzekucyj-

³ Z kolei o potrzebach i możliwościach IT usprawniających pracę kancelarii komorniczych i wykorzystaniu systemu informatycznego dla tych kancelarii na przykładzie polskiego systemu „Komornik SQL Currenda”, który umożliwia obsługiwanie spraw od wpłynięcia do ich załatwienia, por. P. Ciechański, M. Bąkała, A. Bąkała, *New Algorithms Improving the Work of an Information System for the Bailiff's Office*, Polish Journal of Management Studies 2013, vol. 8, s. 45 i n. Wspomniany system jest zaopatrzony w moduły do skanowania dokumentów i system email, a także umożliwia połączenie z systemami CEPiK (Centralna Ewidencja Pojazdów i Kierowców), OGNIVO (system umożliwiający odnalezienie rachunków bankowych dłużnika) i EPU (elektroniczne postępowanie upominawcze).

⁴ Postępowanie egzekucyjne to najczęściej obszar, gdzie sądowe wykonywanie (realizowanie) praw jest najmniej skuteczne i efektywne. Jak podkreśla N. Andrews, wyrok zasądający świadczenie pieniężne powinien być szybko, ekonomicznie i skutecznie wprowadzony w życie po to, aby zwycięskie poszukiwanie sprawiedliwości przez wierzyciela nie było odmówione (zmarnowane) „na ostatnim płotku”. Cyt. za: M.A. Lupoi, *Enforcement of a Claim with the Support of the New Information Technology. Protection of the Creditor and the Debtor* [w:] *Electronic Technology...*, M. Kengyel, Z. Nemessányi (eds.), *op. cit.*, s. 182. Zob. także: *idem*, *Enforcement of a Claim with the Support of the New Information Technology. Protection of the Creditor and the Debtor* [w:] *Electronic Justice...*, M. Kengyel (ed.), *op. cit.*, s. 69.

nym prawa dłużnika mogą być naruszone, a skutki majątkowe, których dłużnik może doświadczyć w następstwie egzekucji, bywają dotkliwsze niż suma pierwotnego długu. Oczywistym przykładem jest sprzedaż rzeczy dłużnika za „ułamek” ich wartości rynkowej⁵.

Współcześnie państwa poszukują nowych rozwiązań dotyczących przebiegu egzekucji sądowej w technologiach informacyjnych, zakładając, że ich wykorzystanie ułatwi i zwiększy skuteczność sądowego postępowania egzekucyjnego⁶. Jak podkreśla bowiem D. Reiling, technologie te zwiększają dokładność (ściśłość) czynności (postępowania), powodując, że informacje są dostępnejsze, i w rezultacie ułatwiają komunikację. Zdaniem tej autorki technologie informacyjne są korzystne (użyteczne), gdyż zakładają obietnicę czegoś, co staje się lepsze i łatwiejsze⁷.

Plany włączenia nowych technologii do sądowego postępowania egzekucyjnego występują na całym świecie, a projekty pilotażowe są prowadzone w kilku krajach. W niektórych państwach informatyzacja (digitalizacja) sądowego postępowania egzekucyjnego rzeczywiście jest już raczej udaną rzeczywistością. Przykładem kraju, w którym ma miejsce duże zaawansowanie w zakresie informatyzacji sądowego postępowania egzekucyjnego, jest Portugalia⁸. Od 2008 r. szczególnie rozwijają się tam elektroniczne doręczenia, bezpośredni i elektroniczny dostęp komorników do informacji dotyczących identyfikacji dłużnika i stanu jego majątku, elektroniczne zajęcia rzeczy i ogłoszenia, upraszczanie (ułatwianie) dostępu do elektronicznego wszczęcia egzekucji⁹.

⁵ *Idem*, M. Kengyel, Z. Nemessányi (eds.), *op. cit.*, 2012, s. 182.

⁶ Zaznaczmy, że implementacja IT w sądowym postępowaniu egzekucyjnym powinna być raczej środkiem do osiągnięcia szczególnych celów.

⁷ D. Reiling, *op. cit.*, s. 16.

⁸ Zob. http://www.uhj.com/en/marseilles-world-capital-of-judicial-officers_1017_829.html (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

⁹ Warto odnotować, że w Portugalii od 31 marca 2009 r. w postępowaniu egzekucyjnym wykorzystywane są dwa elektroniczne systemy, mianowicie system CITIUS (zarządzany przez portugalskie Ministerstwo Sprawiedliwości, zob. <http://www.citius.mj.pt/portal/>) oraz system SISAAE (*Sistema Informático de Suporte à Actividade do Agente de Execução*, zarządzany przez Krajową Izbę *Solicitadores*, zob. <http://solicitador.net/uteis/para-o-profissional/aplicacoes-web/>), a także dodatkowo systemy Ministerstwa Finansów i Ministerstwa Ubezpieczeń Społecznych. Systemy te tworzą *electronic enforcement procedure* i mają na celu

Również w Finlandii powstał Informacyjny System Egzekucji (*Enforcement Information System*), aby wspierać automatyczne przetwarzanie danych i zarządzać funkcjami, które pełnią organy egzekucyjne. Utrzymaniem i rozwojem tego systemu, z którego korzystają organy egzekucyjne, zajmuje się Krajowe Biuro Egzekucji (*National Administrative Office for Enforcement*)¹⁰. Jak wynika z § 24 rozdziału pierwszego fińskiej ustawy nr 705/2007 o postępowaniu egzekucyjnym, celem wspomnianego systemu jest rozwijanie właściwego załatwiania spraw egzekucyjnych, elektronicznych doręczeń, a także pełnienie funkcji zarządczych, informacyjnych, kontrolnych i nadzorczych związanych z egzekucją oraz prowadzenie statystyk.

Ponadto należy zaznaczyć, że Unia Europejska aktywnie realizuje plan działania na lata 2014–2018 dotyczący europejskiej e-Sprawiedliwości (*e-Justice Action Plan 2014–2018*)¹¹. W planie tym podkreślono, że europejski portal „e-Sprawiedliwość” powinien zapewniać jeden punkt dostępu – przez wzajemne połączenia – do informacji znajdujących się w rejestrach krajowych i mających znaczenie dla wymiaru sprawiedliwości, obsługiwanych przez krajowe organy publiczne lub organizacje zawodowe, ułatwiających administrowanie wymiarem sprawiedliwości i dostęp do niego, o ile w państwach członkowskich istnieją niezbędne wstępne warunki techniczne i prawne dla takich połączeń. Działania w tym obszarze powinny się koncentrować na łączeniu w sieć rejestrów interesujących dla obywateli, podmiotów gospodarczych, osób wykonujących zawody prawnicze i organów sądowniczych (pkt 20–21 planu)¹².

organizowanie pracy biura komorniczego, poszukiwanie majątku, dokonywanie zajęcia, publikowanie ogłoszeń oraz komunikowanie się z uczestnikami postępowania, tym samym zapewniają pełną przejrzystość czynności egzekucyjnych, por. P.M. Lourenço, *The Role of the Portuguese Enforcement Agent and the Competences of the Commission for the Efficiency of Enforcement Procedures*, <http://www.icjp.pt/sites/default/files/media/1129-2458.pdf>, s. 8 (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

¹⁰ Zob. <http://www.valtakunnanvoudinvirasto.fi/en/index.html> (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

¹¹ Dz.U. UE z 14 czerwca 2014 r., 2014/C 182/02.

¹² Ponadto w wymienionym planie zwrócono uwagę na potrzebę dalszego rozwijania elektronicznej komunikacji między organami sądowymi państw członkowskich (np. w formie wideokonferencji lub bezpiecznej elektronicznej wymiany danych). Pod tym kątem portal „e-Sprawiedliwość” powinien się dalej rozwijać jako wydajne narzędzie pracy

Po tych krótkich uwagach wprowadzających warto zaprezentować na podstawie danych prawnoporównawczych obszary sądowego postępowania egzekucyjnego, w których zastosowanie technologii informacyjnych jest możliwe i może być pomocne, przy czym rozważania zostaną ograniczone do egzekucji świadczeń pieniężnych.

2. Funkcjonalność technik informacyjnych

Przed przystąpieniem do rozważań na interesujący nas temat należy ogólnie scharakteryzować techniczną stronę technologii informacyjnych. Zaznaczymy jednak, że kwestie te zostaną zaprezentowane z perspektywy prawnika. Wprawdzie technologie informacyjne mają wiele różnych postaci, jednak w kontekście zagadnień wyjaśnianych w artykule należy zwrócić uwagę na dwa główne modele tych technologii, mianowicie *network IT* i *enterprise IT*¹³.

Pierwszy z wymienionych modeli obejmuje sieć informatyczną dostarczającą środki, poprzez które ludzie mogą się komunikować między sobą¹⁴. Ta sieć może być użyta w celu dostarczenia dokumentów w formacie elektronicznym do sądu lub komornikowi, który następnie gromadzi je w pliku elektronicznym, do którego dostęp może mieć jakakolwiek osoba objęta postępowaniem. Ponadto model *network IT* może być użyty do komunikacji pomiędzy stronami, sądem, komornikiem i biegłym (o ile został wyznaczony). Opisany model stanowi aktualizację tradycyjnego „systemu papierowego”, w którym e-pliki zajmują

dla osób wykonujących zawody prawnicze i organów sądowniczych: powinien oferować platformę i indywidualne funkcje do sprawnej i bezpiecznej wymiany informacji, w tym za pośrednictwem sieci e-CODEX (por. pkt 31 i 32 planu). Zob. również <https://e-justice.europa.eu/home.do>.

¹³ M.A. Lupoi, *Enforcement of a Claim...*, *op. cit.*, 2012, s. 183. Zaznaczymy, że D. Reiling dodatkowo wymienia *function IT*. Model ten pomaga w wykonywaniu odrębnych zadań i powoduje, że realizowanie zadań autonomicznych staje się wydajniejsze. Najbardziej powszechnymi przykładami *function IT* są edytory (przetwarzanie) tekstu i arkusze kalkulacyjne. D. Reiling, *op. cit.*, s. 45.

¹⁴ D. Reiling, *op. cit.*, s. 45. Według autorki (s. 45 i 53–54) w ramach tego modelu należy wyróżnić e-mail, komunikatory (*instant messaging*), dzienniki internetowe (*blogs*), technologie sieciowe (*network technologies*), *wikis*, *intranet web sites*.

miejsce materialnych (papierowych) formatów. Należy jednak zdawać sobie sprawę z tego, że większość czynności egzekucyjnych (np. zajęcie lub sprzedaż majątku dłużnika) wciąż jest dokonywanych w tradycyjny sposób, poprzez działanie stron i komornika (sądu). W tym wypadku postępowanie egzekucyjne jest jedynie częściowo „zdigitalizowane”. Zastosowanie tego typu technologii (sieciowej) wymaga relatywnie niewielkiego dostosowania obowiązujących przepisów z zakresu sądowego postępowania egzekucyjnego, głównym zaś wyzwaniem jest zabezpieczenie elektronicznej (zewnętrznej) „drogi” pomiędzy stronami i sądem lub komornikiem (bezpieczne przesyłanie danych)¹⁵.

Drugi z wymienionych modeli obejmuje systemy zarządzania przepływem (obrotem) pracy (*work flow management systems*), systemy zarządzania kontaktami osób (*customer relations management systems*) i elektroniczne współdziałanie (*electronic interaction with customers*)¹⁶. Idealnym typem dla tego modelu jest całkowicie elektroniczne zarządzanie sprawą: podmioty współdziałają elektronicznie, sprawy są rejestrowane elektronicznie, następnie zarządzane jako elektroniczne pliki poprzez system elektronicznego przepływu pracy (zarówno indywidualnie, jak i według obciążenia), rozstrzygnięcia są wysyłane do uczestników elektronicznie i rejestrowane w elektronicznym archiwum¹⁷. Innymi słowy, w tym modelu postępowanie egzekucyjne jest całkowicie bądź w większości „zautomatyzowane”, wszystkich lub większości czynności egzekucyjnych dokonuje się online, w bezpiecznym (zabezpieczonym) otoczeniu, z minimalną pracą „papierową” lub materialnymi działaniami. Dzięki temu czynności egzekucyjne są dużo bardziej dostępne dla uczestników postępowania. Przy zastosowaniu tego modelu niezbędne jest nie tylko stworzenie działającej skutecznie, interaktywnej sieci, lecz także znowelizowanie odpowiednich przepisów procesowych.

¹⁵ M.A. Lupoi, *Enforcement of a Claim...*, *op. cit.*, 2012, s. 183.

¹⁶ D. Reiling, *op. cit.*, s. 45.

¹⁷ *Ibidem*. Jak podkreśla D. Reiling (*op. cit.*, s. 57), *enterprise IT* ogranicza swobodę użytkowników bardziej niż technologie sieciowe (*network IT*).

Ostatecznie należy przyjąć, że w rzeczywistości ze względu na różne etapy sądowego postępowania egzekucyjnego mogą być realizowane zróżnicowane poziomy (i modele) informatyzacji (digitalizacji). Przykładowo postępowanie, w którym komornik, aby dokonać zajęcia rzeczy lub przeprowadzić eksmisję, musi być obecny fizycznie, może być z informatyzowane tylko częściowo.

Po tych ustaleniach, uwzględniając dane prawnoporównawcze, należy wymienić następujące obszary sądowego postępowania egzekucyjnego, w których zastosowanie technologii informacyjnych zdaje się realne i pożądane (wartościowe):

- 1) poszukiwanie majątku dłużnika,
- 2) wszczęcie sądowego postępowania egzekucyjnego,
- 3) zajęcie,
- 4) licytacja (publiczna).

Przystąpmy do bliższej charakterystyki wymienionych obszarów.

3. Poszukiwanie majątku dłużnika przy użyciu technologii informacyjnych

W odniesieniu do świadczeń pieniężnych egzekucja nie może być skutecznie przeprowadzona, jeśli jakieś dające się zająć przedmioty dłużnika nie zostaną uprzednio odszukane i ujawnione. W tym kontekście dla wierzyciela uzyskanie korzystnego wyroku jest prawdopodobnie łatwiejszym etapem postępowania cywilnego. Wierzyciel może bowiem nie mieć wiedzy na temat stanu majątku dłużnika i skutecznych mechanizmów egzekucji, które umożliwią poszukiwanie go. W rezultacie egzekucja świadczenia pieniężnego może się okazać bezskuteczna. Niejednokrotnie trudno również ustalić aktualne miejsce zamieszkania dłużnika (lub nawet ukrywania się).

Dzięki technologiom informacyjnym poszukiwanie majątku (ewentualnie pobytu) dłużnika może się stać dostępnejsze¹⁸. Obecnie w wielu

¹⁸ M.A. Lupoi, *Enforcement of a Claim...*, *op. cit.*, 2012, s. 188.

krajach jest dużo publicznych rejestrów (np. rejestry pojazdów, przedsiębiorców, nieruchomości), które są łatwo dostępne online¹⁹, przy czym warunki dostępu do tych źródeł informacji różnią się w poszczególnych państwach²⁰. Odwołanie się do tych rejestrów może rzeczywiście doprowadzić do ustalenia stanu majątku dłużnika i zredukować czas oraz koszty wyjawienia (poszukiwania) tego majątku.

W Niemczech znaczenie ma rejestr handlowy (*Handelsregister*)²¹ obejmujący spółki, spółdzielnie i współudziałowców, w pewnym zakresie stowarzyszenia, zarejestrowane we wszystkich landach w Niemczech, jak również ogłoszenia dotyczące rejestru (publikacje) oraz rejestr gruntowy (*Grundbuch*)²². Ponadto z dniem 1 stycznia 2013 r. weszła w życie ustawa z dnia 29 lipca 2009 r. nowelizująca przepisy ósmej księgi niemieckiego kodeksu postępowania cywilnego (*Gesetz zur Reform der Sachaufklärung in der Zwangsvollstreckung, ZwVollStrÄndG*), której za-

¹⁹ Warto odnotować, że na potrzebę dostępu do rejestrów za pośrednictwem Internetu zwrócono uwagę na poziomie europejskim w 2007 r. W tym kontekście Rada na posiedzeniu 12 i 13 czerwca 2007 r. stwierdziła, że należy kontynuować prace w dziedzinie e-sprawiedliwości z myślą o stworzeniu na poziomie europejskim technicznej platformy umożliwiającej w sferze wymiaru sprawiedliwości dostęp do istniejących lub powstałych w przyszłości systemów elektronicznych. Priorytety przyszłych prac powinny obejmować stworzenie warunków do współpracy między rejestrami upadłości oraz rejestrami handlowymi i gospodarczymi. Por. *Zielona księga* z dnia 6 marca 2008 r., *Skuteczne wykonywanie orzeczeń w Unii Europejskiej: dostępność informacji o majątku dłużnika*, KOM(2008) 128 wersja ostateczna.

²⁰ Niekiedy wierzyciel ma swobodny dostęp do rejestrów, czasem jednak rejestry są dostępne jedynie dla organów egzekucyjnych. Prawdopodobnie poszukiwania prowadzone w celu pozyskania informacji o dłużniku i jego majątku byłyby bardziej kompletne, gdyby wierzyciel mógł mieć dostęp online do informacji bankowych i rejestrów, które nie są szeroko dostępne (np. rejestru podatkowego bądź rejestru ubezpieczeń społecznych). Jednakże w większości państw taki kierunek działania jest oceniany krytycznie, w szczególności ze względu na potrzebę zachowania prywatności dłużnika i bezpieczeństwa danych osobowych. Ogólne założenie jest takie, że poszukiwanie danych dotyczących dłużnika w niejawnych zbiorach (rejestrach i innych) powinno być prowadzone albo bezpośrednio przez sąd lub komornika, albo pod dokładną kontrolą publiczną.

²¹ Warto odnotować, że wszelkie wyszukiwanie i pobieranie opublikowanych informacji jest bezpłatne. Portal obsługiwany jest w pięciu językach (angielskim, francuskim, niemieckim, włoskim i hiszpańskim). Zob. https://www.handelsregister.de/rp_web/welcome.do (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

²² Zaznaczmy, że możliwość wglądu do księgi wieczystej w formie elektronicznej istnieje w niektórych krajach związkowych (landach). Dostęp, po spełnieniu odpowiednich warunków, podlega opłacie. Więcej informacji na ten temat jest na stronie internetowej: <http://www.grundbuch-portal.de/> (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

sadniczo celem było poprawienie i ułatwienie pozyskiwania przez wierzyciela informacji dotyczących sytuacji finansowej dłużników po to, aby odzyskać nadające się do wykonania świadczenia. W ramach wspomnianej nowelizacji zmieniono zarządzanie wykazami (spisami) dłużnika (*Schuldnerverzeichnisse*). Zamiast tradycyjnego spisu w papierowej formie utrzymywanego w lokalnym sądzie powstał krajowy rejestr prowadzony przez centralny sąd egzekucyjny w każdym kraju związkowym (landzie)²³. Dostęp do tego rejestru przysługuje każdemu, kto ma uzasadniony interes, np. poprzez wykazanie, że informacje z rejestru są niezbędne dla celów postępowania egzekucyjnego lub w celu uniknięcia negatywnych skutków finansowych, które mogłyby powstać, jeśli dłużnik nie wywiąże się ze swoich zobowiązań płatniczych. Do wspomnianego rejestru są wpisywani dłużnicy, którzy stali się niewypłacalni, nie spełniają obowiązków informacyjnych zgodnie z przepisami o postępowaniu egzekucyjnym lub wobec których egzekucja okazała się bezskuteczna.

W Portugalii komornik ma dostęp bezpośrednio i elektronicznie do baz danych prowadzonych przez organy publiczne (instytucje finansowe, organy rentowo-ubezpieczeniowe) oraz do rejestru budynków, rejestru przedsiębiorców i rejestru samochodów oraz innych podobnych rejestrów, które mają ten sam typ informacji (zob. art. 833-A i art. 833-B portugalskiego kodeksu postępowania cywilnego)²⁴. Warto również odnotować, że od stycznia 2011 r. komornik może doręczać dokumenty instytucjom finansowym i organom rentowo-ubezpieczeniowym wyłącznie poprzez środki elektroniczne.

Na poziomie europejskim zakłada się łatwy dostęp online do informacji o europejskich przedsiębiorstwach bezpośrednio z oficjalnego rejestru danego państwa. W tym kontekście znaczenie dla poszukiwania majątku dłużnika ma *European Business Register* (EBR)²⁵, tworzący sieć

²³ Rejestr został zorganizowany na stronie internetowej: www.vollstreckungsportal.de (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

²⁴ Zob. przypis 8.

²⁵ <http://www.ebr.org/> (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

krajowych rejestrów przedsiębiorstw²⁶. Wypada również odnotować możliwość dostępu do rejestrów gruntów w ograniczonej liczbie państw członkowskich poprzez *European Land Information Service* (EULIS)²⁷. Dostęp do tego serwisu mają osoby wykonujące zawód prawniczy lub pracujące dla instytucji finansowych, agencji nieruchomości, firm windykacyjnych, a także pracownicy agencji rządowych i kredytowych po uprzednim zarejestrowaniu.

Należy zaznaczyć, że informacja dostępna online mogłaby wpływać na opornych dłużników i nakłaniać ich do dobrowolnej zapłaty na rzecz wierzyciela. Faktycznie strony internetowe mogą być używane jako narzędzia pośredniego nacisku na dłużników. Dobrym przykładem jest wzmianka, jaka może być zamieszczona na stronie internetowej rządu kanadyjskiej prowincji Alberta, której część dotyczy egzekucji świadczeń alimentacyjnych²⁸. Po kliknięciu na sekcję *Help us find* odwiedzający tę stronę łączy się z witryną, na której są eksponowane nazwiska i fotografie niepłacących dłużników.

Wypada również odnotować, że w Portugalii ustawą nr 226/2008 utworzono Publiczną Listę Egzekucji (*Lista Pública de Execuções*), obejmującą dłużników, którzy po upływie 30 dni od wezwania komornika nie dokonali zapłaty należności ani nie przedstawili planu spłaty długu przy jednoczesnym braku przedmiotów odpowiednich do zajęcia (zob. art. 806 i 807 portugalskiego kodeksu postępowania cywilnego)²⁹.

4. Wszczęcie sądowego postępowania egzekucyjnego drogą elektroniczną

Z reguły wszczęcie sądowego postępowania egzekucyjnego możliwe jest dzięki utworzonej w tym celu sieci (*network*) bądź platformie umożliwiającej wierzycielom wniesienie wniosku egzekucyjnego w formie

²⁶ Sieć tworzą rejestry funkcjonujące w 28 państwach europejskich (stan na dzień 9 listopada 2014 r.).

²⁷ <http://eulis.org/> (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

²⁸ Zob. http://justice.alberta.ca/programs_services/mep/Pages/HelpUsFind.aspx (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

²⁹ <http://www.citius.mj.pt/Portal/execucoes/ListaPublicaExecucoes.aspx> (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

elektronicznej, np. jako plik PDF załączony do e-maila wysłanego bezpośrednio do sądu bądź komornika.

Wszczęcie sądowego postępowania egzekucyjnego przez Internet jest możliwe w Austrii, Słowenii, Szwecji, Finlandii, Anglii i Walii, a także we Włoszech, w Niemczech oraz Turcji³⁰.

W Austrii elektroniczne wszczęcie postępowania egzekucyjnego jest możliwe poprzez platformę *Elektronische Rechtsverkehr* (ERV) umożliwiającą elektroniczne przysyłanie danych. Platforma ERV, która zastępuje konwencjonalny (tradycyjny) transfer dokumentów, została uruchomiona w 1990 r. przez Ministerstwo Sprawiedliwości (*Bundesministerium für Justiz*) we współpracy z Federalnym Centrum Komputerowym (*Bundesrechenzentrum*), austriacką Izbą Adwokacką (*Österreichischen Rechtsanwaltskammer*) i *Telekom Austria*³¹.

Również w Słowenii dopuszczalne jest wniesienie wniosku o wszczęcie egzekucji przez stronę internetową³², co wymaga jednak uprzedniego zarejestrowania³³.

W Szwecji złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji może być dokonane przez uprawnioną osobę (lub jej pełnomocnika) zarówno ustnie, jak i na piśmie. Krajowe Biuro Komornika (*Kronofogdemyndigheten*) może jednak zezwolić stronie na wniesienie dużej liczby wniosków drogą elektroniczną³⁴.

Również w Finlandii wniosek o wszczęcie egzekucji może zostać złożony przez wysłanie elektronicznie wiadomości do właściwego organu

³⁰ Por. zwłaszcza https://e-justice.europa.eu/content_automatic_processing-280-en.do (stan z dnia 6 września 2013 r.).

³¹ W Austrii w 2013 r. ponad 70% wniosków o wszczęcie egzekucji zostało złożonych drogą elektroniczną (dane z 1 kwietnia 2014 r.); zob. <http://www.justiz.gv.at/web2013/html/default/2c9484852308c2a60123708554d203e7.de.html> (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

³² <https://evlozisce.sodisce.si/esodstvo/index.html> (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

³³ W Słowenii zmiany przepisów postępowania egzekucyjnego, których celem było dalsze uregulowanie możliwości elektronicznego wnoszenia wniosków egzekucyjnych, zostały dokonane ustawą z dnia 15 czerwca 2010 r. – Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvršbi in zavarovanju (ZIZ-H).

³⁴ https://e-justice.europa.eu/content_automatic_processing-280-se-en.do?mem-ber=1 (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

egzekucyjnego wyposażonego w system do odbierania elektronicznej korespondencji. Ponadto podmioty wnoszące dużą liczbę wniosków egzekucyjnych (wierzyciele masowi) mogą przysyłać wnioski poprzez techniczny link do Informacyjnego Systemu Egzekucji, jeśli Minister Sprawiedliwości bądź organ przez niego upoważniony udzielił licencji (*EIS licensee*, zob. § 1 rozdziału trzeciego fińskiej ustawy nr 705/2007 o postępowaniu egzekucyjnym)³⁵. Należy podkreślić, że licencjobiorca może dostarczyć informacji dotyczących podstawy egzekucji w wiadomości elektronicznej, jeśli licencja na to zezwala (zob. § 5 rozdziału trzeciego fińskiej ustawy nr 705/2007). W przypadku gdy wniosek, o którym mowa, został złożony elektronicznie, a pisemna podstawa egzekucji ma być załączona do wniosku, brakujący dokument może zostać dostarczony później. Dokument musi zostać dostarczony do komornika w ciągu trzech tygodni od złożenia wniosku (§ 7 rozdziału trzeciego fińskiej ustawy nr 705/2007). Ponadto warto odnotować, że wierzyciel nie ponosi żadnych dodatkowych opłat za używanie mechanizmów elektronicznych. Opłaty egzekucyjne są takie same niezależnie od formy wszczęcia postępowania egzekucyjnego.

W Anglii i Walii wszczęcie postępowania egzekucyjnego drogą internetową jest możliwe wtedy, gdy orzeczenie zostało wydane w ramach *Money Claim Online*. Złożenie wniosku tą drogą wymaga uiszczenia opłaty (przez użycie karty kredytowej bądź debetowej; opłata ta zostanie dodana do kwoty należnej), uprzedniego zalogowania się do systemu (przy użyciu ID i hasła), wybrania roszczenia i opcji „nakaz wykonania” (*warrant of execution*). Następnie nakaz ten jest wysłany elektronicznie do komornika (według miejsca zamieszkania dłużnika)³⁶.

Elektroniczne wszczęcie postępowania egzekucyjnego jest dopuszczalne w niektórych sądach we Włoszech w odniesieniu do rzeczy nieru-

³⁵ Szerzej na ten temat zob. *Electronic filing of enforcement applications. Guide for online applicants*, na stronie internetowej: http://www.oikeus.fi/ulosotto/material/attachments/oikeus_ulosotto/ulosotonliitetiedostot/tietojarjestelmahakijoidenliitteet/NV7C6Oogx/Electronic_filing_of_enforcement_applications.pdf (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

³⁶ Podobnie w wypadku *Possession Claim Online*. Zob. <https://www.moneyclaim.gov.uk/web/mcol/welcome> oraz <https://www.possessionclaim.gov.uk/pcol/>.

chomej (*pignoramento immobiliare*)³⁷. We Włoszech jednak wysłanie do sądu drogą elektroniczną wniosku o zajęcie nieruchomości dłużnika (jeszcze) nie zastępuje całkowicie wymogu formy papierowej, ponieważ wierzyciel musi również dostarczyć komornikowi „tradycyjny” pisemny wniosek. Należy podkreślić, że wtedy, gdy komornik złoży odpowiednie dokumenty do sądu, po doręczeniu dokonany dłużnikowi wszystkie informacje dotyczące sprawy są już prezentowane w sądowych aktach (ewidencji).

Również w Niemczech, na podstawie art. 130(a) niemieckiego kodeksu postępowania cywilnego (*Zivilprozessordnung*; dalej: ZPO), możliwe jest wszczęcie postępowania egzekucyjnego za pomocą dokumentu elektronicznego³⁸. Nie wszystkie sądy jednak mają potrzebny sprzęt (tzw. *electronic post box*), ażeby przyjąć taki dokument³⁹.

System umożliwiający prawnikom wszczęcie postępowania egzekucyjnego elektronicznie jest rozwijany także w Turcji (*Enforcement-Bankruptcy System*). System ten jest częścią ogólnokrajowego systemu sądowej informacji (*Ulusal Yargı Ağı Projesi*; dalej: UYAP), który stanowi system wymiany informacji pomiędzy sądami i innymi organami wymiaru sprawiedliwości, obejmując również więzienia. System UYAP, wyposażając wymienione organy (instytucje) w komputery, sieci i połączenia internetowe, umożliwia tym organom dostęp do wszystkich przepisów prawnych, orzeczeń Sądu Kasacyjnego, rejestrów sądowych, danych policji i wojska. W rezultacie system UYAP tworzy elektroniczną sieć obejmującą wszystkie sądy, organy prokuratury i biura komornicze oraz Ministerstwo Sprawiedliwości. Elektroniczne wszczęcie postępowania egzekucyjnego wymaga zainstalowania specjalistycznego oprogramowania dostępnego bezpłatnie na stronie internetowej: <http://www.uyap.gov.tr/destek/avukatport/etakip/etakip.htm>. Ponadto wniosek o wszczęcie egzekucji może zostać wniesiony do komornika na urządzeniu elektronicznym,

³⁷ M.A. Lupoi, *Enforcement of a Claim...*, *op. cit.*, 2012, s. 196.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ Zob. <http://www.egvp.de/index.php> (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

takim jak płyta CD, *flash driver*. Następnie komornik przesyła wniosek elektronicznie do systemu UYAP.

5. Zajęcie dokonane elektronicznie

Zajęcie dokonane drogą elektroniczną mogłoby być aktualne jedynie w odniesieniu do przedmiotów, które nie muszą być fizycznie zajęte (zatrzymane) przez komornika. Zajęcie w tej formie zdaje się dotyczyć rachunków bankowych, nieruchomości i innych zarejestrowanych rzeczy (takich jak samochody, samoloty, akcje spółki). Regulacja umożliwiająca komornikowi dokonanie zajęcia w formie elektronicznej obowiązuje w niektórych państwach europejskich (Portugalii, Estonii, Holandii).

Przykładowo w Portugalii po otrzymaniu informacji odnośnie do stanu majątku dłużnika organ egzekucyjny (*solicitadore*) w pierwszej kolejności dokonuje elektronicznego zajęcia (z komputera) w ramach egzekucji z rachunku (wkładu) bankowego dłużnika. Przepis art. 834 portugalskiego kodeksu postępowania cywilnego stanowi bowiem, że zajęcie musi się rozpoczynać od rachunków bankowych, zasiłków (dodatków), wynagrodzenia za pracę lub poborów (zarobków), dokumentów (papierów handlowych) nadających się do obrotu lub papierów wartościowych i majątku osobistego podlegającego rejestracji (samochodów, łodzi i samolotu). W Portugalii organ egzekucyjny może również dokonać elektronicznego zajęcia akcji (udziałów) spółek handlowych, samochodów, nieruchomości i patentu oraz znaku towarowego⁴⁰.

Dokonanie elektronicznego zajęcia możliwe jest także w Estonii oraz Holandii⁴¹. W Estonii dokumenty dotyczące zajęcia mogą zostać wysłane elektronicznie przez komornika do banku, w którym dłużnik ma rachunek. Od 2005 r. holenderscy komornicy mogą dokonywać elek-

⁴⁰ P.M. Lourenço, *op. cit.*, s. 10. Szerzej na ten temat zob. także <http://new.livestream.com/camaradossolicitadores/events/3102058> (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

⁴¹ M.A. Lupoi, *Enforcement of a Claim...*, *op. cit.*, 2012, s. 199.

tronicznego zajęcia rzeczy nieruchomości poprzez wysłanie do rejestru gruntowego oficjalnego raportu w formacie PDF z autoryzowanym podpisem elektronicznym.

6. Elektroniczna licytacja

Sprzedaż jakiegokolwiek rzeczy jest znacząco przyspieszona wtedy, gdy są stosowane technologie informacyjne. Współcześnie transakcje sprzedaży online są całkiem powszechne. W każdym roku przez Internet dokonywane są miliony takich transakcji. Zasadniczo w ramach egzekucji sądowej każdy etap dotyczący sprzedaży rzeczy mógłby podlegać digitalizacji (informatyzacji)⁴². Przykładowo specjalne strony internetowe mogą wystawiać (eksponować) zajęte rzeczy na widok publiczny, licytacje mogą się odbywać online, zapłata ceny może być dokonywana elektronicznie, podział zaś sumy uzyskanej z egzekucji pomiędzy wierzycieli może zostać przeprowadzony na podstawie programu opracowanego z uwzględnieniem wierzytelności uprzywilejowanych (zabezpieczonych).

Obecnie w wielu krajach funkcjonują już specjalne strony (witryny) internetowe, w których eksponuje się zajęte rzeczy niejednokrotnie wraz z dokumentami dostępnymi dla potencjalnych nabywców (np. opisem, opinią, wyceną rzeczy nieruchomej)⁴³.

Techniki sprzedaży online są stosowane również do licytacji zajętych rzeczy w toku egzekucji z ruchomości. Wymaga to jednak dostosowania wspomnianych technik do wymagań sądowego postępowania egzekucyjnego, w szczególności odnośnie do ochrony prywatności dłużnika i identyfikacji uczestnika licytacji.

Przykładami europejskich systemów prawnych, w których są wykorzystywane technologie informacyjne w licytacji, są Włochy, Niemcy

⁴² *Ibidem*, s. 200.

⁴³ *Ibidem*. Przykładowo w Portugalii ogłoszenia dotyczące sprzedaży rzeczy są dostępne w Internecie na <http://www.citius.mj.pt/Portal/consultas/ConsultasVenda.aspx> oraz <http://www.solicitador.org/vendas> (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

i Węgry, a także w ograniczonym zakresie Finlandia. We Włoszech przepis art. 4 ustawy nr 24 z dnia 22 lutego 2010 r. stworzył podstawy do digitalizacji postępowania cywilnego⁴⁴. Obejmują one zmiany przepisów art. 530 i 569 włoskiego kodeksu postępowania cywilnego (*Codice di procedura civile*) regulujących sprzedaż zajętych rzeczy. W aktualnie obowiązującym stanie prawnym we Włoszech sędzia może zdecydować, że zaliczki (depozyty), oferty, licytacje i zapłata ceny będą dokonane poprzez środki elektroniczne. Zmieniono również przepis art. 533 włoskiego kodeksu postępowania cywilnego, dając osobom zainteresowanym nabywaniem zajętej rzeczy w drodze licytacji publicznej możliwość oglądania rzeczy online przed rozpoczęciem tej licytacji⁴⁵. Bardziej szczegółowe regulacje dotyczące wspomnianych kwestii zostały ogłoszone w przepisach wykonawczych do włoskiego kodeksu postępowania cywilnego (*disposizioni di attuazione del codice di procedura civile*). Jak wynika z art. 161 *ter.* tych przepisów, licytacje, o których wspomniano wcześniej, podlegające dalszej regulacji przez włoskiego Ministra Sprawiedliwości, powinny respektować i zabezpieczać (uwzględniać) zasady konkurencji, transparentności (przejrzystości) oraz uproszczenie (ułatwienie), skuteczność, bezpieczeństwo, dokładność (precyzyjność) i prawidłowość procedur teleinformatycznych⁴⁶. Ponadto art. 169 *quater.* wspomnianych przepisów wykonawczych dopuszcza zapłatę ceny kartą kredytową lub debetową bądź innymi elektronicznymi środkami płatności⁴⁷.

⁴⁴ M.A. Lupoi, *Enforcement of a Claim...*, *op. cit.*, 2012, s. 201.

⁴⁵ Zob. przykładowe strony internetowe poświęcone sądowym licytacjom online we Włoszech: <http://www.procedure.it/ricercabenit.aspx>; <http://ivgtreviso.it>; <http://www.sivag.com> (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

⁴⁶ Art. 161 *ter.* Disposizioni di attuazione del Codice di procedura civile: „Il Ministro della giustizia stabilisce con proprio decreto le regole tecnico-operative per lo svolgimento della vendita di beni mobili e immobili mediante gara telematica nei casi previsti dal codice, nel rispetto dei principi di competitività, trasparenza, semplificazione, efficacia, sicurezza, esattezza e regolarità delle procedure telematiche. Con successivi decreti le regole tecnico-operative di cui al primo comma sono adeguate all'evoluzione scientifica e tecnologica”.

⁴⁷ Art. 169 *quater.* Disposizioni di attuazione del Codice di procedura civile: „Il prezzo di acquisto può essere versato con sistemi telematici di pagamento ovvero con carte di debito, di credito o prepagate o con altri mezzi di pagamento con moneta elettronica disponibili nei circuiti bancario e postale”.

Również w Niemczech w toku sądowego postępowania egzekucyjnego mogą występować licytacje internetowe, które uregulowano nowelą z lipca 2009 r. do niemieckiego kodeksu postępowania cywilnego. Na podstawie § 814(2) ZPO komornik (*Gerichtsvollzieher*) może wybrać pomiędzy tradycyjną licytacją „na miejscu” (*Versteigerung vor Ort*) a powszechnie (ogólnie) dostępną licytacją w Internecie na platformie licytacyjnej *Justiz-Auktion*⁴⁸ (*allgemein zugängliche Versteigerung im Internet über eine Versteigerungsplattform*). Jak wynika z § 814(3) ZPO, rządy krajów związkowych Niemiec powinny określić datę dopuszczenia licytacji, platformę licytacyjną, rejestrację oferentów do licytacji lub wykluczenia (odmowę) rejestracji, rozpoczęcie, koniec i odwołanie licytacji, warunki licytacji i inne jej skutki prawne, włączając instrukcje dla oferentów odnośnie do wyłączenia gwarancji, ochronę danych osobowych dłużnika oraz inne szczególne warunki (procedury), których należy przestrzegać.

W tym miejscu warto zaprezentować bawarskie uregulowanie wymienionych w ZPO zagadnień. Zaznaczmy jednak, że regulacje w krajach związkowych poświęcone interesującym nas kwestiom w zasadzie są podobne. Zgodnie z treścią § 3 ust. 1 zd. 1 bawarskiego rozporządzenia z dnia 25 listopada 2009 r. dotyczącego licytacji w Internecie (*Bayerische Verordnung zur Regelung von Versteigerungen im Internet; Internetversteigerungsverordnung – BayIntVerstVO*) do licytacji internetowych dopuszczone są tylko osoby fizyczne posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, osoby prawne i spółki osobowe (*unbeschränkt geschäftsfähige natürliche Personen, juristische Personen und Personengesellschaften*). W celu zarejestrowania należy określić dowolnie wybraną nazwę użytkownika, hasło, a także podać imię i nazwisko (firmę), adres, adres e-mail i datę urodzenia (*frei wählbarer Benutzername, ein Passwort, der Vor- und Familienname (Firma), Adresse, eine E-Mail-Adresse sowie das Geburtsdatum anzugeben*), zob. § 3(2) rozporządzenia. W niektórych przypadkach komornik prowadzący (organizujący) licytację może wykluczyć

⁴⁸ Zob. <https://www.justiz-auktion.de/> (data dostępu: 9 listopada 2014 r.).

oferenta z udziału w danej licytacji. Komornik określa rozpoczęcie i zakończenie licytacji. Dane te umieszcza się w opisie przedmiotu licytacji (zob. § 4(1) rozporządzenia). Na podstawie § 4(2) rozporządzenia licytację przerywa się, jeżeli:

- 1) egzekucja jest ustawiona;
- 2) egzekucja jest ograniczona i to ograniczenie odnosi się do przedmiotu, co do którego odbywa się licytacja;
- 3) sprzedaż przedmiotu z przyczyn prawnych jest niedopuszczona;
- 4) po rozpoczęciu licytacji okaże się, że opis przedmiotu jest nieprawidłowy.

Ponadto licytacja zostanie anulowana wtedy, gdy platforma licytacyjna *Justiz-Auktion* nie jest udostępniona w Internecie przez operatora z powodu usterek technicznych w okresie 30 minut przed zamknięciem (zakończeniem) licytacji. Wraz z anulowaniem licytacji zostają unieważnione zarejestrowane oferty kupujących⁴⁹. Według § 5(1) rozporządzenia do licytacji są dopuszczone rzeczy wystawione na platformie *Justiz-Auktion*. Miarodajny jest opis przedmiotu w wystawieniu na licytację (*Ausgebot*). Opis ten musi zawierać oświadczenie, czy przedmiot ma uszkodzenia (wady), w szczególności czy i w jakim stopniu została przetestowana sprawność funkcji danej rzeczy. W *Ausgebot* zostaną również przedstawione metody wysyłki i płatności. Uczestnicy licytacji muszą zostać pouczeni, że roszczenia gwarancyjne są wykluczone oraz na podstawie § 312d niemieckiego kodeksu cywilnego (*Bürgerliches Gesetzbuch*, dalej: BGB) nie ma możliwości rezygnacji i zwrotu. Ponadto, jak wynika z § 5(2) rozporządzenia, licytować mogą tylko osoby zarejestrowane. Niedopuszczone jest składanie ofert w licytacjach sądowych przez nieautoryzowane zautomatyzowane procesy przetwarzania danych. Wzrost ceny musi się odbywać co najmniej we wzrastających odstępach zależnych od stawki minimalnej. Każdy kolejny wzrost ceny będzie automatycznie wyświetlony. Oferta wygasa wraz z przebicciem jej

⁴⁹ Por. § 4(3) zd. 1 i 2 rozporządzenia.

przez wyższą stawkę. Zgodnie z treścią § 5(3) rozporządzenia licytację wygrywa osoba, która na koniec licytacji dała najwyższą cenę pokrywającą co najmniej połowę wartości sprzedażnej (*Mindestgebot*); por. także § 817a ZPO. Osoba ta zostanie powiadomiona o wygraniu licytacji przez e-mail.

Również na Węgrzech od 2008 r. sprzedaż rzeczy (zarówno ruchomych, jak i nieruchomości) w drodze licytacji może być dokonana elektronicznie⁵⁰. Do nowego elektronicznego systemu (tzw. VIEKR od *Végrehajtási Iratok Elektronikus Kézbesítési Rendszere*), prowadzonego przez Krajową Izbę Komorniczą, zobowiązane są przyłączyć się banki i inne instytucje finansowe. Pozostałe zaś podmioty w celu dołączenia do systemu muszą spełnić odpowiednie kryteria, mianowicie dokonać wstępnej rejestracji, wyrazić zgodę na warunki użycia, spełnić minimalne warunki zgodności (bezpieczny podpis elektroniczny, znacznik czasu, oprogramowanie szyfrujące i certyfikat uwierzytelnienia). Na Węgrzech w świetle nowych zmian należy wyróżnić następujące metody sprzedaży rzeczy w drodze licytacji: tradycyjną (standardową) licytację z ofertami zgłaszanymi osobiście, elektroniczną licytację rzeczy ruchomych, elektroniczną licytację rzeczy nieruchomości, elektroniczne przejęcie (objęcie) nieruchomości przez zainteresowanego⁵¹. Jeśli chodzi o sprzedaż rzeczy nieruchomości, oferty mogą być składane wyłącznie elektronicznie. Nowością jest opcja dla ewentualnej sprzedaży przez licytację⁵².

Ponadto zaznaczmy, że jak wynika z § 22 rozdziału piątego fińskiej ustawy nr 705/2007 o postępowaniu egzekucyjnym, w toku licytacji komornik może zezwolić na przedstawienie kolejno wyższych ofert (oferowanych cen) przez telefon lub elektronicznie bądź zorganizowanie prezentacji ofert w kilku miejscach jednocześnie.

⁵⁰ Szczegółowo na temat elektronicznej sądowej egzekucji na Węgrzech zob. opracowanie S. Udvary zamieszczone w monografii *Elektronizacja sądowego postępowania egzekucyjnego w Polsce*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2015.

⁵¹ V. Harsági, N. Suri, *Electronification of Judicial Proceedings in Hungary*, PPC 2013, No. 3, s. 348.

⁵² *Ibidem*.

7. Zakończenie

Z zaprezentowanych danych prawnoporównawczych wynika, że wprowadzenie stosowania technologii informacyjnych w sądowym postępowaniu egzekucyjnym i kompletowanie tych technologii w wielu systemach prawnych ma wysoki priorytet, jednak różnice odnośnie do stopnia wykorzystywania IT w egzekucji sądowej oraz warunki uzyskania dostępu do informacji w tych systemach są znaczne i oczywiste. Generalnie należy stwierdzić, że sądowe postępowanie egzekucyjne zdaje się bardzo dobrym „obszarem operacyjnym” do implementowania technologii informacyjnych⁵³. Sądowe postępowanie egzekucyjne stanowi bezpieczniejszy kontekst dla IT niż rozpoznawcze postępowanie cywilne, odnośnie do którego jest stosunkowo duża ostrożność (wstrzemięźliwość) wobec idei (procesu) online. Sądowe postępowanie egzekucyjne zasadniczo nie wiąże się bowiem z ustalaniem kwestii faktycznych i nie są w nim gromadzone dowody. W wypadku stosowania technologii informacyjnych w wymienionym postępowaniu nie ma więc ryzyka utraty bezpośredniego kontaktu pomiędzy sądem a stronami i dowodami. Egzekucja świadczeń pieniężnych obejmuje w zasadzie dokonanie zajęcia, sprzedaż przedmiotu (przedmiotów) i ewentualnie podział sumy uzyskanej z tej sprzedaży pomiędzy wierzycielami. Działalność uczestników postępowania egzekucyjnego ma znacząco „praktyczny” charakter (w szczególności zajęcie i sprzedaż). W niektórych systemach prawnych sąd nie bierze nawet udziału w takich czynnościach, a jego rola jest minimalna; jeśli zaś chodzi o strony, ich aktywność jest mniejsza.

Dane prawnoporównawcze wskazują, że rozwój IT w odniesieniu do sądowego postępowania egzekucyjnego, chociaż jest czasochłonny i z pewnością kosztowny, wpływa korzystnie na przebieg egzekucji sądowej. Na podstawie portugalskich doświadczeń we wprowadzaniu technologii informacyjnych do sądowego postępowania egzekucyjne-

⁵³ Zob. M.A. Lupoi, *Enforcement of a Claim...*, *op. cit.*, 2012, s. 182–183, 207.

go P.M. Lourenço stwierdza, że elektroniczne postępowanie egzekucyjne (*electronic enforcement procedure*) oznacza wymiar sprawiedliwości bardziej dostępny i transparentny, szybsze postępowanie, lepsze zarządzanie i organizowanie pracy organów egzekucyjnych, a także redukcję (ograniczanie) biurokratycznego systemu⁵⁴. Należy jednak podkreślić, że utworzenie sieci IT i wprowadzenie możliwości kreowania e-plików nie zredukuje *per se* czasu trwania sądowego postępowania egzekucyjnego jako całości. Czas ten może być znacznie zmniejszony (skrócony) wtedy, gdy postępowanie jest całkowicie bądź w dużej części elektroniczne („automatyczne”).

Dodatkowo zaznaczmy, że wprowadzenie wykorzystanie technologii informacyjnych daje ogólne korzyści w sądowym postępowaniu egzekucyjnym, jednak ich zastosowanie może wywoływać dylematy prawne, jak chociażby kwestia naruszenia prywatności dłużnika i ograniczenia jego wolności osobistej⁵⁵. O ile mało prawdopodobne jest uznanie poszukiwania danych w rejestrach publicznych (dla celów egzekucji sądowej) za naruszenie prywatności dłużnika⁵⁶, o tyle zastrzeżenia może budzić uzyskiwanie informacji z rejestrów niepublicznych. Dane w tych rejestrach są zwykle gromadzone w innym celu niż potrzeby wierzyciela. Należy zaznaczyć, że uprawnienie przyznane funkcjonariuszowi publicznemu w zakresie wykonania orzeczenia może nie być wystarczające do uzyskania dostępu do rejestrów niepublicznych. W rezultacie należy stwierdzić, że kreowanie systemu egzekucji sądowej z zastosowaniem technologii informacyjnych wymaga zachowania balansu interesów dłużnika i wierzyciela.

⁵⁴ P.M. Lourenço, *op. cit.*, s. 6.

⁵⁵ Por. P. Rikhardt-Árpád, *Enforcement of a Claim with the Support of the New Information Technology in the European Union, Romanian Case Study* [w:] *Electronic Technology...*, M. Kengyel, Z. Nemessányi (eds.), *op. cit.*, s. 223.

⁵⁶ Warto odnotować, że uzasadnione wątpliwości pojawiają się co do dopuszczalności w polskim systemie prawa regulacji obowiązującej w kanadyjskiej prowincji Alberta zezwalającej na publikację na stronie internetowej danych osobowych i wizerunku dłużnika; zob. przypis 28.

STRESZCZENIE **Wieczystoksięgowe aspekty sądowego postępowania egzekucyjnego**

Autorzy, jako praktycy z zakresu postępowania egzekucyjnego i wieczystoksięgowego, charakteryzują te postępowania, koncentrując się na ich styku, gdy w toku postępowania egzekucyjnego pojawia się konieczność wszczęcia postępowania wieczystoksięgowego. Przedstawiają też organy je prowadzące, ich status i kompetencje oraz wątpliwości nauki i orzecznictwa w tym zakresie. Nacisk położony został na chwilę wszczęcia postępowania w przedmiocie wpisu do księgi wieczystej w toku postępowania egzekucyjnego – poczynając od prawidłowego określenia przedmiotu egzekucji, poprzez rolę komornika sądowego i spór co do rzeczywistego charakteru prawnego podejmowanych przez niego czynności (z uwzględnieniem tematyki przyłączenia się kolejnych wierzycieli do egzekucji z nieruchomości). Autorzy wskazują kwestie, które w praktyce utrudniają płynne prowadzenie postępowania egzekucyjnego w celu realizacji zadań postawionych przez ustawodawcę zarówno przed organami egzekucyjnymi, jak i przed sądem wieczystoksięgowym. W podsumowaniu przedstawiają propozycję zmian w Kodeksie postępowania cywilnego, które mogłyby usprawnić omawiane postępowania.

SUMMARY **Land Registry Proceedings Aspects of Execution Proceedings**

Authors, practitioners in areas of execution proceedings as well as land registry proceedings, describe them, concentrating on the moment when during execution proceedings emerges a necessity to institute land registry proceedings. They also present organs conducting the proceedings, their status, competences, doctrine's and jurisdiction's doubts about those. Authors focus on the moment of instituting land registry proceedings regarding entry to land register during execution proceedings – starting from correct defining execution's object, bailiff's role and controversy over legal nature of bailiff's actions (including topic of other creditors joining mortgage foreclosure). Authors indicate matters, which in practice impede leading execution smoothly to accomplish tasks put by legislator ahead of execution organs, as well as land registry court. In the summary, they present suggestions how Code of Civil Procedure could be changed, in order to improve discussed proceedings.

Wieczystoksięgowe aspekty sądowego postępowania egzekucyjnego

I. Wprowadzenie

Przed postępowaniem wieczystoksięgowym i postępowaniem egzekucyjnym postawiono odmienne cele. Postępowania te spotykają się jednak w toku egzekucji z nieruchomości, gdy dochodzi do konieczności dokonania w księdze wieczystej wpisu ostrzeżenia o wszczęciu egzekucji lub złożenia wniosku do zbioru dokumentów.

Egzekucja z nieruchomości odbywająca się w trybie uregulowanym w art. 921–1013 Kodeksu postępowania cywilnego (dalej: k.p.c.) jest w zasadzie wyłącznym sposobem przymusowego zaspokojenia roszczeń pieniężnych z mienia dłużnika, które stanowi nieruchomość¹. Prowadzi ją komornik sądowy. Warto w tym miejscu krótko scharakteryzować ten zawód.

Na mocy art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (dalej: u.k.s.e.)² komornik sądowy jest funkcjonariuszem publicznym działającym przy sądzie rejonowym. Uważany jest za organ władzy publicznej w znaczeniu funkcjonalnym³. Trybunał Konstytucyjny

¹ E. Wengerek, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2009, s. 509.

² T.j. Dz.U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1376 ze zm.

³ Zob. wyrok WSA w Gliwicach z dnia 20.08.2013 r., sygn. IV SAB/GI 46/13; wyrok WSA w Gliwicach z dnia 17.06.2013 r., sygn. IV SAB/GI 10/13, www.nsa.gov.pl.

stwierdził, że jest to szczególny organ państwowy, organ monokratyczny wyposażony przez państwo w określone władcze kompetencje zarówno wobec osób, jak i wobec innych instytucji publicznych. Komornicy działają przy sądach rejonowych, nie wchodząc jednak w ich strukturę. Nie są też organem władzy sądowniczej⁴. Przy wykonywaniu czynności komornik podlega orzeczeniom sądu, prezesowi sądu, przy którym działa (art. 3 ust. 1 u.k.s.e.), oraz regulacjom postanowień Kodeksu Etyki Zawodowej Komornika Sądowego⁵. Nadzór nad jego działalnością sprawują Minister Sprawiedliwości oraz Krajowa Rada Komornicza (art. 64 ust. 1 i art. 65 ust. 1 u.k.s.e.). Komornik działa w ramach własnej kancelarii (art. 5 u.k.s.e.) i na własny rachunek (art. 3a u.k.s.e.)⁶. Symbolem władzy komornika jest możliwość posługiwania się pieczęcią z godłem Rzeczypospolitej (art. 4 u.k.s.e.). Komornikiem sądowym może zostać absolwent prawa i aplikacji komorniczej, który złoży egzamin komorniczy, a ponadto inne osoby mające wykształcenie prawnicze i dysponujące odpowiednim doświadczeniem zawodowym (art. 10 u.k.s.e.). Komorników powołuje Minister Sprawiedliwości (art. 11 ust. 1 u.k.s.e.).

2. Charakterystyka postępowania wieczystoksięgowego

Jak już wyżej wspomniano, na pewnym etapie egzekucji z nieruchomości dochodzi do wszczęcia postępowania wieczystoksięgowego. Reguluje ono prowadzenie ksiąg wieczystych w celu zabezpieczenia pewności obrotu nieruchomościami, tak aby nie było wątpliwości, kto i na jakiej podstawie jest właścicielem nieruchomości czy też jakimi prawami jest ona obciążona. Szczególne znaczenie ma rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych, zgodnie z którą w razie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej

⁴ Zob. wyrok TK z dnia 20.01.2004 r., sygn. SK 26/03, OTK-A z 2004/1/3.

⁵ Tekst jednolity opublikowany uchwałą Krajowej Rady Komorniczej nr 909/IV z dnia 8.02.2012 r., www.komornik.pl.

⁶ Komornik nie jest jednak przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 672 ze zm.).

a rzeczywistym stanem prawnym treść księgi rozstrzyga na korzyść tego, kto przez czynność prawną z osobą uprawnioną według treści księgi nabył własność lub inne prawo rzeczowe⁷. Mogą więc być ważne i skuteczne rozporządzenia nieruchomością dokonane przez osobę nieuprawnioną, pod warunkiem, że rozporządzenie nieruchomością nastąpiło w drodze odpłatnej czynności prawnej, a nabywca działał w dobrej wierze⁸. Dzięki rękojmi wiary publicznej ksiąg wieczystych gwarantowane przede wszystkim jest to, że nabywca nieruchomości nie zostanie oszukany, tj. nabędzie nieruchomość według stanu prawnego ustalonego zgodnie z treścią księgi wieczystej. Księgi wieczyste pełnią bowiem nie tylko funkcję informacyjną, lecz także funkcję gwarancyjną. Rozwiązanie to stanowi duże ułatwienie dla szerokiego grona osób zainteresowanych pozytywnym przebiegiem sądowej licytacji nieruchomości – wierzyciela, dłużnika oraz nabywcy licytacyjnego. Gdyby nie było ksiąg wieczystych, bardzo trudno byłoby uzyskać zaspokojenie roszczeń wierzyciela przez sprzedaż nieruchomości dłużnika.

Charakteryzując postępowanie wieczystoksięgowe, trzeba zauważyć, że toczy się ono w trybie nieprocesowym. Postępowanie ograniczone jest do złożenia wniosku przez wnioskodawcę i oceny sądu, czy wniosek spełnia kryteria przewidziane prawem. Jeżeli tak, następuje wpis do księgi wieczystej. Zasadą jest rozpoznawanie spraw na posiedzeniu niejawnym⁹. Uczestnicy, jak również sąd, mają możliwość wyrażenia swego stanowiska wyłącznie na piśmie. Stąd niezwykle istotne jest precyzyjne oznaczenie żądania, a w szczególności jego przedmiotu. Nie ma bowiem okazji doprecyzowania wniosku podczas bezpośredniego spotkania, co miałoby miejsce na posiedzeniu jawnym. Postępowanie wieczystoksięgowe jest z informatyzowane, a wnioski składa się na urzędowych formularzach¹⁰.

⁷ Artykuł 5 ustawy z dnia 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 707, dalej: u.k.w.h.).

⁸ Artykuł 6 ust. 1 i 2 u.k.w.h.

⁹ Artykuł 626¹ § 1 k.p.c.

¹⁰ Szerzej na ten temat: S. Rudnicki, *Ustawa o księgach wieczystych i hipotece. Przepisy o postępowaniu w sprawach wieczystoksięgowych. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 389.

Pozwala to na ujednolicenie i skonkretyzowanie informacji przedstawianych we wniosku¹¹. Zapewnia zarazem szybkość i prostotę omawianego postępowania, co ma znaczenie ze względu na wzrastającą intensywność obrotu prawnego.

3. Egzekucja z nieruchomości a egzekucja z innych praw

Z praktyki sądowej wynika, że komornicy często egzekucję z nieruchomości utożsamiają z egzekucją ze spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, z użytkowania wieczystego (oraz z własnością budynków i urządzeń jako praw związanych z użytkowaniem wieczystym), jak również z udziałów w tych prawach. Taki sposób postrzegania przedmiotu egzekucji należy ocenić negatywnie. Zarówno przepisy prawa materialnego, jak i procesowego wyraźnie odróżniają nieruchomość oraz wspomniane prawa¹².

Zgodnie z art. 46 § 1 Kodeksu cywilnego (k.c.) nieruchomościami są części powierzchni ziemskiej stanowiące odrębny przedmiot własności (grunty), jak również budynki trwale z gruntem związane lub części takich budynków, jeżeli na mocy przepisów szczególnych stanowią odrębny od gruntu przedmiot własności. Ponadto nieruchomościami są wyodrębnione lokale w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali¹³. W każdym z tych trzech przypadków nieruchomość definiowana jest inaczej i inne kategorie praw są z nią związane.

Egzekucja skierowana do nieruchomości gruntowej obejmuje też budynki i inne jej części składowe oraz przynależności, egzekucja skierowana do nieruchomości budynkowej – prawo do gruntu, z którym związana

¹¹ Zob. K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Zielińskiego, Warszawa 2014, s. 1169.

¹² Zob. art. 1004 i n. k.p.c. oraz art. 17¹³ ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 1222, dalej jako: u.s.m.), zob. także art. 1a pkt 5 u.p.e.a.

¹³ T.j. Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 903 ze zm.

jest własność budynku, a skierowana do nieruchomości lokalowej – udział w nieruchomości wspólnej jako prawo związane z własnością lokalu.

W znaczeniu wieczystoksięgowym nieruchomość gruntowa może składać się z części nieruchomości w znaczeniu materialnym (gdy każda z kilku sąsiadujących ze sobą działek stanowiących własność tej samej osoby ma założoną osobną księgę wieczystą) albo z kilku nieruchomości w znaczeniu materialnym (gdy kilka nieruchomości stanowiących własność jednej osoby tworzących całość gospodarczą, lecz nie sąsiadujących ze sobą, zostało połączonych w jednej księdze wieczystej)¹⁴. Warto przypomnieć, że pojęcia nieruchomości i działki nie są tożsame. Nieruchomość może składać się z jednej działki lub kilku działek.

Jak trafnie wskazuje M. Romańska, ze względu na możliwość wystąpienia różnic między rozumieniem pojęcia „nieruchomość gruntowa” w prawie rzeczowym i na gruncie ksiąg wieczystych (wszystkie działki objęte jedną księgą wieczystą, niezależnie od tego, czy do siebie przylegają¹⁵) wypada znaleźć kryterium pozwalające stwierdzić, jaki jest przedmiot egzekucji w konkretnym przypadku, a mianowicie – czy jest to egzekucja z jednej czy z kilku nieruchomości. Ta okoliczność ma znaczenie ze względu na treść art. 926 k.p.c. oraz z powodu możliwości wystawienia na licytację części tej samej nieruchomości – art. 946 k.p.c.¹⁶

Wpis ostrzeżenia o wszczęciu postępowania (zajęcie) odniesie skutek względem wszystkich nieruchomości w rozumieniu prawa rzeczowego, dla których prowadzi się jedną księgę wieczystą, chyba że w zajęciu komornik zaznaczy, że egzekucja skierowana jest w stosunku do części nieruchomości, dla której prowadzona jest księga, a zatem do niektórych działek¹⁷.

Z powyższego wynika, że określenie przedmiotu egzekucji nie jest proste, a wskazane wyżej rozważania dotyczą przecież tylko nieruchomości.

¹⁴ M. Romańska [w:] *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, pod red. J. Ignaczewskiego, Warszawa 2013, s. 886.

¹⁵ Od autora.

¹⁶ M. Romańska [w:] *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 887.

¹⁷ *Ibidem*, s. 888.

Inne spotykane czasami nieprawidłowości to wskazywanie, że zajęciu podlega całe prawo, podczas gdy dłużnikowi przysługuje tylko część prawa (udział) lub przedmiot egzekucji wchodzi w skład małżeńskiego majątku wspólnego. Dotyczy to organów egzekucyjnych, ale nie należy zapominać, że zgodnie z art. 923 k.p.c. komornik prowadzi egzekucję z nieruchomości na wniosek wierzyciela, z nieruchomości wymienionej we wniosku. Wierzyciele również powinni więc pamiętać o prawidłowym wskazaniu nieruchomości, co ułatwi pracę komornikowi oraz sądowi. Nieprecyzyjne lub wręcz błędne określenie przedmiotu egzekucji z pewnością doprowadzi do niepotrzebnego przedłużenia postępowania o wpis ostrzeżenia o wszczęciu egzekucji w księdze wieczystej, a nawet może uniemożliwić pozytywne rozpoznanie wniosku.

4. Czynności komornika na podstawie art. 924 i 927 k.p.c.

Komornik w postępowaniu wieczystoksięgowym będzie występował w trzech wypadkach:

1. zajęcia wierzytelności, której zabezpieczenie jest ujawnione przez wpis w księdze wieczystej;
2. wpisu zajęcia zabezpieczonej wierzytelności;
3. zajęcia nieruchomości¹⁸.

Z punktu widzenia tematyki prezentowanych rozważań w kręgu naszego zainteresowania pozostaje trzecia z wymienionych wyżej sytuacji.

Po skutecznym złożeniu przez wierzyciela wniosku o wszczęcie egzekucji z nieruchomości¹⁹ należącej do dłużnika komornik sądowy dokonuje jej zajęcia zgodnie z art. 923 k.p.c.²⁰ W piśmiennictwie zajęcie określa

¹⁸ A. Marciniak, *Sądowe postępowanie egzekucyjne*, Warszawa 2011, s. III.

¹⁹ Przez pojęcie egzekucji z nieruchomości należy rozumieć także egzekucję z ułamkowej części nieruchomości oraz z użytkowania wieczystego (art. 1004 i n. k.p.c.), a także ze spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu oraz udziału w tym prawie (art. 17¹³ u.s.m., zob. także wyrok SA w Warszawie z dnia 9.II.2004 r., I ACa 348/04, Wokanda 2006, nr 7–8, poz. 85), zob. także rozważania w punkcie 3 i szerzej: M. Romańska [w:] *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 885 i n.

²⁰ Zob. E. Wengerek, *op. cit.*, s. 514; wskazano tam wprost, że po złożeniu wniosku o wszczęcie egzekucji z nieruchomości komornik ma obowiązek podjąć pierwsze czynności egzekucyjne składające się na jej zajęcie.

się mianem aktu organu państwowego, określającego mienie, z którego ma nastąpić zaspokojenie roszczenia stwierdzonego w tytule wykonawczym²¹.

W odniesieniu do poszczególnych uczestników postępowania egzekucyjnego zajęcie nieruchomości nie zawsze będzie następowało w tym samym czasie, co jest zależne od pozycji danej osoby/podmiotu w postępowaniu, i tak²²:

1. wezwanie dłużnika do zapłaty długu w terminie dwóch tygodni pod rygorem przystąpienia do opisu i oszacowania nieruchomości – w takiej sytuacji nieruchomość jest zajęta z chwilą doręczenia dłużnikowi wezwania, ale tylko w stosunku do tego dłużnika (art. 923 i 925 § 1 zd. 1 k.p.c.);
2. zawiadomienie wierzyciela (art. 925 § 3 k.p.c.);
3. zawiadomienie uczestników postępowania egzekucyjnego; oprócz wierzyciela i dłużnika są nimi również osoby, którym przysługuje ograniczone prawo rzeczowe do nieruchomości, roszczenia albo prawa osobiste zabezpieczone na nieruchomości, a gdy przedmiotem egzekucji jest użytkowanie wieczyste – także Skarb Państwa lub odpowiednio jednostka samorządu terytorialnego będąca właścicielem gruntu²³;
4. wpis w księdze wieczystej wzmianki o wszczęciu egzekucji z nieruchomości albo złożenie wniosku do zbioru dokumentów – w stosunku do dłużnika, któremu nie doręczono wezwania do zapłaty długu, oraz w odniesieniu do osób trzecich (art. 924 § 1 k.p.c. i 925 § 1 zd. 2 k.p.c.)²⁴;
5. powzięcie informacji o wszczęciu egzekucji, chociażby wezwanie nie zostało jeszcze dłużnikowi wysłane ani wpis księdze wieczystej

²¹ *Ibidem*, s. 518.

²² Por. H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część trzecia. Postępowanie egzekucyjne*, t. 4, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2009, s. 427. Na omawianą kwestię zwrócił uwagę także Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 22.09.2005 r., I ACa 124/05, www.orzeczenia.ms.gov.pl; zob. także: Z. Merchel, *Komornik w postępowaniu wieczystoksięgowym*, PPS 1996, nr 21, s. 57 i n.

²³ Zob. A. Marciniak, *op. cit.*, s. 379, zob. także: E. Wengerek, *op. cit.*, s. 514.

²⁴ Zob. także uzasadnienie uchwały 7 sędziów SN z dnia 6.11.2007 r., III CZP 93/07, OSNC 2007/7–8/68.

nie został jeszcze dokonany – w stosunku do każdego, kto tę wiedzę posiadał (art. 925 § 2 k.p.c.).

Z mocy art. 929 § 1 i 2 k.p.c. zajęcie obejmuje nie tylko samą nieruchomości, lecz także to wszystko, co może być przedmiotem obciążenia hipoteką, w tym przynależności, części składowe, roszczenie właściciela o czynsz najmu lub dzierżawy, prawa wynikające z umów ubezpieczenia przedmiotów podlegających zajęciu (w tym ostatnim przypadku tylko jeżeli egzekucję prowadzi się w poszukiwaniu należności z umów ubezpieczenia lub wierzytelności zabezpieczonych hipoteką).

Z punktu widzenia tematyki niniejszego opracowania istotne są zagadnienia związane z obowiązkami komornika sądowego dotyczącymi ujawnienia w księdze wieczystej prowadzonej dla nieruchomości dłużnika wzmianki o wszczęciu egzekucji z nieruchomości²⁵.

Przepis art. 924 § 1 k.p.c. nakłada na komornika powinność jednoczesnego – z przesłaniem dłużnikowi wezwania, o którym mowa w art. 923 k.p.c. – wysłania do sądu właściwego do prowadzenia księgi wieczystej wniosku o wpis w księdze wieczystej wzmianki o wszczęciu egzekucji lub o złożeniu wniosku do zbioru dokumentów²⁶. W razie dokonania wpisu

²⁵ W praktyce sądów wieczystoksięgowych spotyka się różnorakie określenia dla wpisu takiej wzmianki w dziale III w polu numer 3.4.1.1. – „inny wpis”, „ostrzeżenie” lub „ograniczenie w rozporządzaniu nieruchomością”. Wydaje się, że najwłaściwszym określeniem jest „inny wpis”, gdyż zajęcie nieruchomości nie pozbawia co do zasady np. zbycia nieruchomości jako formy rozporządzenia nią, zatem nie może być postrzegane jako ograniczenie w rozporządzaniu nieruchomością. Zob. także interesujące wyliczenie zawarte w glosie autorstwa Z. Świebody do uchwały SN z dnia 17.06.2003 r., III CZP 31/03, M.Prawn. 2004, nr 3, s. 147.

²⁶ Zasygnalizować trzeba, że z dniem 1 kwietnia 2016 r. na mocy ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 218 ze zm., dalej: nowelizacja styczniowa) na komorników sądowych nałożony zostanie obowiązek składania wniosków o wpis w księdze wieczystej za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Przewiduje to znowelizowany art. 626⁴ § 2 k.p.c. W takim przypadku, z uwagi na zmieniony § 4 tego artykułu, obowiązek usunięcia braków formalnych wniosku będzie obciążał wierzyciela, a nie komornika. Jednocześnie jednak, zobowiązując wierzyciela do uzupełnienia lub poprawienia wniosku, sąd wieczystoksięgowy będzie miał obowiązek powiadomić za pośrednictwem wspomnianego systemu komornika, wskazując rodzaj braków formalnych, które uniemożliwiają nadanie wnioskowi prawidłowego biegu. Zmiany te trzeba ocenić pozytywnie. Należy zauważyć, że odstępstwo od tej zasady przewidziano w art. 924 § 2 k.p.c. znowelizowanym tą samą ustawą, a o czym będzie jeszcze mowa w dalszej części opracowania. Wydaje się zatem, że zmiana

przedmiotowej wzmianki w księdze wieczystej skutek zajęcia, o którym mowa w art. 925 § 1 zd. 2 k.p.c., powstaje już z momentem złożenia wniosku, tj. fizycznego wpływu do sądu wieczystoksięgowego, a to z uwagi na treść art. 29 u.k.w.h. W myśl przepisu art. 626⁶ § 1 k.p.c. chwila wpływu wniosku do sądu określona jest co do minuty i decyduje o kolejności rozpoznania wniosku zarejestrowanego do danej księgi wieczystej. To powoduje, że skutki materialnoprawne wpisu powstają już z chwilą wpływu wniosku o wpis. To zaś sprawia, że z dwóch wzajemnie wykluczających się wniosków o dokonanie wpisu pozytywnie załatwiony powinien być ten wcześniejszy²⁷.

Wymóg jednoczesnego wysłania dłużnikowi opisanego wyżej wezwania oraz wniosku do sądu wieczystoksięgowego oznacza, że w idealnym układzie czynności te powinny być dokonane w tym samym momencie. Dopuścić należy także przesłanie tych dokumentów w tym samym dniu²⁸ albo nawet w pewnym odstępie czasowym – zwłaszcza jeżeli zachodzą nadzwyczajne okoliczności. Nieuzasadniona zwłoka komornika może jednakże negatywnie oddziaływać na prawa wierzycieli egzekwujących, gdyż dłużnik, powziąwszy wiadomość o wszczęciu przeciwko niemu egzekucji z nieruchomości, może podjąć próby jej

art. 626⁴ § 4 k.p.c. stanowi oparcie dla konstatacji wywiedzionej przez nas w dalszej części rozważań, że do uzupełnienia braków formalnych wniosku o wpis w księdze wieczystej w aktualnym jeszcze stanie prawnym należy wezwać wierzyciela, a nie komornika. Oceny tej nie podważa jednocześnie nowe brzmienie art. 924 § 2 k.p.c. Należy podkreślić, że zgodnie z zasadą stosowania ustawy nowej wprowadzone zmiany znajdują zastosowanie do postępowań wszczętych zarówno przed, jak i po dniu wejścia w życie nowelizacji styczniowej. Jednocześnie z uwagi na treść art. 11 tej nowelizacji, do wniosków o wpis w księdze wieczystej, nierozpoznanych przed dniem wejścia w życie nowelizacji, zastosowanie znajdują przepisy dotychczasowe. Oznacza to, że niezależnie od daty wszczęcia postępowania egzekucyjnego od dnia 1 kwietnia 2016 r. wszystkie wnioski o wpis w księdze wieczystej komornicy muszą składać za pośrednictwem wspomnianego systemu. Wnioski złożone przed tym dniem podlegać będą dotychczasowym zasadom rozpoznawania przez sąd wieczystoksięgowy.

²⁷ Por. postanowienie SN z dnia 13.02.2004 r., II CK 456/02, www.sn.pl, zob. także: J. Łopatowska-Rynkowska, *Czynności sądu w toku egzekucji z nieruchomości*, Wrocław 2007, s. 71 oraz wyrok SN z dnia 4.04.2008 r., I CSK 3/08, OSCN-ZD 2009/1/6.

²⁸ Zob. Z. Merchel, *op. cit.*, s. 58 i n.

zbycia lub obciążenia, co może postawić pod znakiem zapytania skuteczność samej egzekucji²⁹.

W sferze prawa rzeczowego zajęcie nieruchomości ma dalekosiężne skutki. Z momentem zajęcia powstaje stan prawny nieruchomości, w którym dłużnik nie może obciążyć nieruchomości np. hipoteką, służebnością czy użytkowaniem. Podobnie dłużnik po zajęciu nieruchomości nie może rozporządzić opróżnionym miejscem hipotecznym. Może jednak zbyć nieruchomość i wówczas nabywca może uczestniczyć w postępowaniu egzekucyjnym w charakterze dłużnika (art. 930 § 1 i § 3 k.p.c.). Z art. 930 § 1 k.p.c. wprost bowiem wynika, że rozporządzenie nieruchomości po jej zajęciu nie ma wpływu na dalsze postępowanie. Czynność prawna obejmująca zbycie nieruchomości będzie zatem ważna i skuteczna. Dla wierzycieli już egzekwujących, którzy zostali ujawnieni w księdze wieczystej przed zbyciem, samo zbycie nieruchomości przez dłużnika będzie okolicznością prawnie irrelevantną. Inaczej jednak rzecz się będzie przedstawiała z wierzycielami dopiero usiłującymi skierować egzekucję do zbytej już nieruchomości. Kluczowe znaczenie będzie miała tu kwestia momentu złożenia przez komornika wniosku o dokonanie w księdze wieczystej wpisu o wszczęciu egzekucji z nieruchomości lub o przyłączeniu się kolejnego wierzyciela do egzekucji z nieruchomości³⁰. Wierzyciel dłużnika, przeciwko któremu prowadzona jest egzekucja z nieruchomości, nie może po zbyciu zajętej nieruchomości przyłączyć się do postępowania egzekucyjnego, chyba że zbycie zostało uznane w stosunku do niego za bezskuteczne³¹. Jeżeli zatem wierzyciel nie uzyska sądowego stwierdzenia bezskuteczności czynności prawnej obejmującej zbycie nieruchomości przez dłużnika³², nie będzie mógł uzyskać wpisu w księdze wieczystej obejmującego wzmiankę o przyłączeniu się do wszczętej wcześniej egzekucji. Nieruchomość

²⁹ Na tę kwestię trafnie uwagę zwrócił E. Wengerek, *op. cit.*, s. 517.

³⁰ O czym niżej.

³¹ Tak uchwała SN z dnia 30.03.2006 r., III CZP 16/06, OSNC 2007/2/20.

³² Na przykład w postaci prawomocnego wyroku wydanego na skutek tzw. powództwa pauliańskiego.

będzie bowiem w stosunku do tego wierzyciela niezajęta³³. Nabywca będzie mógł w takiej sytuacji powoływać się na ochronę wynikającą z rękojmi wiary publicznej ksiąg wieczystych. Artykuł 930 § 1 k.p.c. nie wyłącza bowiem działania tej rękojmi³⁴. Co więcej – wierzyciel, który przyłączył się do postępowania egzekucyjnego, może powołać się wobec osoby trzeciej na skutki zajęcia nieruchomości tylko wtedy, gdy dokonano w księdze wieczystej wpisu o przyłączeniu lub złożono wniosek do zbioru dokumentów, chyba że osoba trzecia wiedziała o przyłączeniu³⁵.

Logiczną konsekwencją normy art. 924 § 1 k.p.c., regulującej postępowanie komornika przy wszczęciu egzekucji z nieruchomości, jest skodyfikowany w § 2 tego artykułu nakaz, aby komornik w razie umorzenia postępowania egzekucyjnego złożył wniosek o wykreślenie w księdze wieczystej wpisu o wszczęciu egzekucji z nieruchomości lub o usunięciu wniosku o wszczęcie egzekucji ze zbioru dokumentów. Rzecz jasna, obowiązek ten powstaje po stronie komornika jedynie z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania egzekucyjnego. Na to postanowienie bowiem służy skarga do właściwego sądu rejonowego. Potwierdza to stanowisko doktryny, że aż do uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu procesowa decyzja komornika o umorzeniu postępowania nie wywołuje żadnych skutków³⁶. Wydaje się, że obowiązek skierowania przez komornika wniosku, o którym mowa w art. 924 § 2 k.p.c., konkretyzuje się także w przypadku, gdy dochodzi do umorzenia postępowania egzekucyjnego z mocy samego prawa zgodnie z art. 823 k.p.c. Należy dodać, że na mocy art. 2 pkt 87 ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw³⁷ z dniem 8 września 2016 r.

³³ Zob. uzasadnienie uchwały SN z dnia 30.03.2006 r., III CZP 16/06, OSNC 2007/2/20.

³⁴ Zob. wyrok SA w Poznaniu z dnia 22.09.2005 r., I ACa 124/05, www.orzeczenia.ms.gov.pl.

³⁵ Tak uchwała 7 sędziów SN z dnia 6.11.2007 r., III CZP 93/07, OSNC 2007/7–8/68.

³⁶ Zob. H. Pietrzkowski, *op. cit.*, s. 430.

³⁷ Dz.U. z 2015 r., poz. 1311 ze zm, dalej: nowelizacja lipcowa.

zostanie uchylony art. 823 k.p.c. Konsekwencją nowelizacji lipcowej będzie także zmiana art. 824 § 1 k.p.c., gdzie dodany zostanie punkt 4. Przepis ten będzie przewidywał umorzenie postępowania w całości lub w części z urzędu, jeżeli wierzyciel w ciągu sześciu miesięcy nie dokonał czynności potrzebnej do dalszego prowadzenia postępowania lub nie zażądał podjęcia zawieszonego postępowania³⁸. Wymaga podkreślenia, że omawiane tu zmiany będą miały zastosowanie do postępowań wszczętych po wejściu w życie nowelizacji lipcowej³⁹.

Pewne wątpliwości może wywoływać obowiązek komornika sądowego złożenia wniosku o wpis w księdze wieczystej wzmianki o przyłączeniu się kolejnego wierzyciela do wszczętej wcześniej egzekucji z nieruchomości. Wedle art. 927 k.p.c. wierzyciel, który skierował egzekucję do nieruchomości po jej zajęciu przez innego wierzyciela, przyłącza się do postępowania wszczętego wcześniej i nie może żądać ponowienia czynności już dokonanych⁴⁰. W pozostałym zakresie ma jednak takie same uprawnienia jak pierwszy wierzyciel. Co istotne, komornik ma obowiązek przyłączenia sprawy wszczętej na wniosek kolejnego wierzyciela niezależnie od jego woli, i to nawet jeśli tenże wierzyciel nie zgłosił wyraźnie żądania przyłączenia do postępowania wszczętego wcześniej⁴¹.

Przepis art. 927 k.p.c. literalnie odczytywany nie nakłada na komornika obowiązku składania wniosku. Sąd Najwyższy wskazał jednak, że na gruncie art. 927 k.p.c. pojęcie „kierować egzekucję” jest odpowiednikiem zwrotu „wnosić o wszczęcie egzekucji”. W związku z przyłączeniem się kolejnego wierzyciela do egzekucji komornik ma obowiązek w trybie art. 923 k.p.c. wezwać dłużnika do zapłaty długu. Zajęcie jest aktem indywidualnym w odniesieniu do konkretnego przedmiotu majątkowego, zatem nie można traktować wpisu związanego z przyłączeniem się

³⁸ Zob. uzasadnienie projektu ustawy – nr druku 2678 Sejmu RP VII Kadencji na stronie www.sejm.gov.pl.

³⁹ Zob. art. 21 ust. 1 nowelizacji lipcowej.

⁴⁰ Zob. także trafne uwagi zawarte w uzasadnieniu postanowienia SN z dnia 9.08.2000 r., III CKN 797/00, www.orzeczenia.ms.gov.pl.

⁴¹ Zob. Z. Świeboda, *Glosa do uchwały SN z dnia 17 czerwca 2003 r.*, III CZP 31/03, M.Prawn. 2004, nr 3, s. 148.

wierzyciela do toczącej się egzekucji z nieruchomości jako powtórzenia czynności w rozumieniu art. 927 k.p.c. Brak wpisu o przyłączeniu się wierzyciela do egzekucji z nieruchomości negatywnie rzutować może na jego sytuację, a zatem sam wpis ma w tym wypadku charakter gwarancyjny. Wpis w księdze wieczystej, tak jak już to zresztą wyżej nakreślono, rozszerza skutek zajęcia *erga omnes*, więc sam wpis staje się optymalnym instrumentem zapewnienia bezpieczeństwa obrotu nieruchomością, zwłaszcza z perspektywy potencjalnych nabywców⁴². Zatem należy przyjąć, że komornik ma obowiązek przesłania sądowi wieczystoksięgowemu wniosku o wpis wzmianki o przyłączeniu się kolejnego wierzyciela do egzekucji z nieruchomości⁴³.

W wyniku nowelizacji styczniowej zmieniony zostanie m.in. art. 927 k.p.c. w ten sposób, że dotychczasowa treść stanowić będzie § 1 tego artykułu, a zostanie dodany § 2, nakładający na komornika sądowego obowiązek złożenia do sądu wieczystoksięgowego wniosku o wpis o przyłączeniu się wierzyciela do egzekucji lub o złożenie wniosku do zbioru dokumentów. W kontekście zmian w art. 927 k.p.c. należy zwrócić uwagę, że możliwa jest sytuacja, w której dojdzie do umorzenia postępowania egzekucyjnego prowadzonego na rzecz wierzyciela, który przyłączył się do egzekucji z nieruchomości i o tym przyłączeniu zostały dokonany wpis w księdze wieczystej. Patrząc na problem przez pryzmat art. 924 § 2 k.p.c. w brzmieniu po nowelizacji styczniowej trzeba zauważyć, że brakuje obecnie normatywnego obowiązku komornika do złożenia wniosku o wykreślenie w księdze wieczystej wpisu o przyłączeniu się tego wierzyciela do egzekucji z nieruchomości. Wydaje się zatem, że mamy do czynienia z dość istotną luką w prawie. Nie można bowiem tracić z pola widzenia funkcji gwarancyjnej ksiąg wieczystych, zgodnie z którą w księdze wieczystej winny znajdować się wyłącznie wpisy

⁴² Zob. szerzej argumentacja zawarta w uzasadnieniu uchwały 7 sędziów SN z dnia 6.11.2007 r., III CZP 93/07, OSNC 2007/7–8/68.

⁴³ Zob. wyrok SA w Poznaniu z dnia 22.09.2005 r., I ACa 124/05, www.orzeczenia.ms.gov.pl.

aktualne. Ponadto wpisy korzystają z istotnych domniemań prawnych. Wspomniana przez nas luka w prawie nie może być usunięta w toku wykładni rozszerzającej art. 924 § 2 k.p.c., gdyż przepis ten ma charakter wyjątkowy⁴⁴.

5. Charakter prawny udziału komornika sądowego w postępowaniu wieczystoksięgowym

Udział komornika sądowego w postępowaniu wieczystoksięgowym i jego charakter prawny nie są jednolicie postrzegane w piśmiennictwie oraz w praktyce orzeczniczej. Od strony orzeczniczej nie chodzi jednak tylko o spór doktrynalny, lecz także o istotną kwestię natury praktycznej, rzutującą na pracę komorników i sądów wieczystoksięgowych.

Przede wszystkim – co wynika *expressis verbis* z omówionego wyżej art. 924 § 1 k.p.c. – komornik przesyła sądowi wieczystoksięgowemu wniosek o dokonanie wpisu w księdze wieczystej wzmianki o wszczęciu egzekucji z nieruchomości. Stosownie do art. 924 § 2 k.p.c. po prawomocnym umorzeniu postępowania egzekucyjnego komornik składa niezwłocznie wniosek o wykreślenie z księgi wieczystej wzmianki o wszczęciu egzekucji⁴⁵. Ponadto komornik, składając wniosek, działa jako organ egzekucyjny, a więc niezależny od wierzyciela i pozostałych uczestników postępowania egzekucyjnego.

⁴⁴ W dalszej części opracowania prezentujemy pogląd, że art. 924 k.p.c. nie stanowi regulacji szczególnej względem art. 626² § 5 k.p.c. Wyjątkowości art. 924 k.p.c. nie należy bowiem utożsamiać z pojęciem specjalności, gdyż naszym zdaniem komornik w na gruncie tego ostatniego przepisu nie działa jako wnioskodawca, lecz jako organ egzekucyjny.

⁴⁵ W piśmiennictwie i orzecznictwie przyjmuje się, że wierzyciel również może – niezależnie od obowiązku obciążającego komornika – złożyć wniosek o dokonanie wpisu w księdze wieczystej. W doktrynie zastrzega się jednak, że do wniosku ma obowiązek dołączyć odpis zawiadomienia o wszczęciu egzekucji z nieruchomości i wezwanie do zapłaty długu, przesłane przez komornika sądowego dłużnikowi (zob. M. Lewandowski, *O udziale komornika w postępowaniu wieczystoksięgowym (wybrane zagadnienia)*, PPE 2003, nr 9–10, s. 52, uchwała SN z dnia 17.06.2003 r., III CZP 31/03, BSN 2003/3/11, zob. jednak odmiennie: Z. Merchel, *op. cit.*, s. 59 oraz Z. Świeboda, *Glosa do uchwały SN z dnia 17 czerwca 2003 r.*, III CZP 31/03, OSP 2004/7–8/94). Zob. także rozważania autorów niniejszego artykułu dotyczące problematyki znowelizowanego art. 924 k.p.c.

W wyniku noweli styczniowej z dniem 1 kwietnia 2016 r. doprecyzowaniu ulegnie treść art. 924 § 1 k.p.c. m.in. poprzez wyraźne wyartykułowanie obowiązku komornika dołączenia do wniosku o wpis w księdze wieczystej odpisu wezwania do zapłaty. Jednocześnie jednak istotne zmiany zajdą w § 2 tego artykułu, gdzie przewidziano, że w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego lub ukończenia egzekucji w inny sposób niż przez umorzenie, komornik będzie miał obowiązek złożenia wniosku o wykreślenie wpisu o wszczęciu egzekucji lub o usunięciu wniosku o wszczęcie egzekucji ze zbioru dokumentów. Wyraźnie jednak w nowelizacji tego przepisu wskazano, że obowiązek poprawienia lub uzupełnienia wniosku spoczywa na komorniku. Znowelizowany art. 924 § 2 k.p.c. przewiduje zatem *novum* dwojakiego rodzaju. Po pierwsze – w kontekście art. 816 k.p.c. – w każdym przypadku zakończenia egzekucji (umorzenie postępowania lub inny sposób) komornik będzie miał obowiązek złożenia przedmiotowego wniosku. Za istotną zmianę należy uznać to, że komornik będzie miał obowiązek poprawienia lub uzupełnienia braków wniosku (art. 924 § 2 *in fine* k.p.c.). Przez poprawienie lub uzupełnienie wniosku należy rozumieć uzupełnienie wyłącznie wad formalnych wniosku, a nie np. braków merytorycznych w załączonej do wniosku dokumentacji⁴⁶. Zaznaczyć trzeba, że obowiązek poprawienia lub uzupełnienia dotyczy wyłącznie wniosku złożonego w myśl art. 924 § 2 k.p.c. Nie dotyczy zatem wniosku złożonego przez komornika w trybie art. 924 § 1 k.p.c. Za takim zapatrywaniem przemawia legislacyjne umiejscowienie omawianego obowiązku właśnie w § 2 tego artykułu.

Pojawia się w związku z tym kwestia, czy komornika sądowego należy traktować jako wnioskodawcę z wszystkimi tego konsekwencjami, czy też inny jest charakter jego uczestnictwa w tym postępowaniu. Nie budzi wątpliwości, że komornika należy postrzegać tak samo w obu sytuacjach przewidzianych w art. 924 § 1 i 2 k.p.c., chociaż w § 1 mowa jest o przesłaniu

⁴⁶ Argument z art. 130 i nast. k.p.c. oraz art. 626⁸ § 2 k.p.c.

wniosku, w § 2 przewidziano zaś obowiązek złożenia wniosku przez komornika. W doktrynie trafnie zwrócono uwagę, że oba zwroty należy rozumieć tak samo⁴⁷.

Poszukując rozwiązania zaistniałych trudności interpretacyjnych, należy wpięrcw wskazać, że krąg wnioskodawców w postępowaniu wieczystoksięgowym został przez ustawodawcę limitowany w przepisie art. 626² § 5 k.p.c. Wniosek złożony przez osobę/podmiot spoza legitymowanej grupy podlega oddaleniu, gdyż brak legitymacji stanowi przeszkodę do dokonania wpisu w księdze wieczystej stosownie do art. 626⁹ k.p.c.

W przepisie art. 626² § 5 k.p.c. próżno jednak szukać komornika jako podmiotu legitymowanego. Czy zatem art. 924 § 1 i 2 k.p.c. należy traktować jako przepisy szczególne względem art. 626² § 5 k.p.c.?

W piśmiennictwie zachodzą rozbieżności w pojmowaniu udziału komornika w postępowaniu wieczystoksięgowym. Kwestia ta sprawia również wiele problemów w praktyce orzeczniczej. Trafnie P. Mysiak zwraca uwagę, że na gruncie doktryny prawa prezentowane jest w zasadzie całe spektrum poglądów na temat statusu komornika w postępowaniu wieczystoksięgowym⁴⁸.

Część autorów uważa komornika jedynie za podmiot przekazujący wniosek o dokonanie wpisu w księdze wieczystej⁴⁹. Zdaniem A. Maziarz komornik, przesyłając sądowi wniosek o dokonanie wpisu, o którym mowa w art. 924 § 1 k.p.c., nie jest wnioskodawcą i odgrywa on jedynie rolę organu przesyłającego wniosek pochodzący od wierzyciela. Wydaje się jednak, że takie zapatrywanie nie jest trafne⁵⁰.

⁴⁷ Zob. M. Lewandowski, *O udziale...*, *op. cit.*, s. 52.

⁴⁸ Zob. P. Mysiak, *Postępowanie wieczystoksięgowe*, Warszawa 2010, s. 115.

⁴⁹ Tak chociażby A. Barańska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 3, pod red. K. Piaseckiego i A. Marciniaka, Warszawa 2002, s. 161–162 oraz A. Maziarz, *Postępowanie wieczystoksięgowe. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 54.

⁵⁰ Nie budzi wątpliwości, że czynność komornika nie ma znaczenia jedynie technicznego, nie obejmuje jedynie fizycznego przekazania – przesłania wniosku. To bowiem komornik sporządza wniosek i przesyła go sądowi (wniosek pochodzi od komornika). Na uwagę w tym kontekście zasługuje i to, że autorka na s. 55 – odwołując się do poglądów doktryny i orzecznictwa – wskazała, że komornik jest legitymowany do złożenia w interesie i na rzecz wierzyciela wniosku

Inni autorzy, dzieląc poglądy wyrażone w judykaturze⁵¹, stwierdzają, że komornik, składając wniosek o wpis w księdze wieczystej, działa w interesie i na rzecz wierzyciela, a tym samym nie może być wnioskodawcą ani uczestnikiem postępowania⁵².

Kolejną grupę poglądów na temat statusu komornika w postępowaniu wieczystoksięgowym reprezentują autorzy przyznający mu status wnioskodawcy. W obrębie tej grupy zarysowują się jednak różnicowane stanowiska.

Zdaniem M. Lewandowskiego komornik ma samodzielną legitymację do złożenia omawianego wniosku, aczkolwiek działa wówczas w interesie i na rzecz wierzyciela⁵³. Komornik ma obowiązek – *ex officio* – przesłać sądowi wniosek o dokonanie wpisu w księdze wieczystej o wszczęciu egzekucji z nieruchomości. Trafnie zatem przyjmuje się, że czynność komornika nie obejmuje jedynie technicznego przesłania sądowi wniosku pochodzącego od wierzyciela. Co istotne, komornik samodzielnie sporządza wniosek i go sądowi przesyła. Pochodzi on zatem od komornika⁵⁴.

W aktualnym stanie prawnym po złożeniu wniosku udział komornika sądowego w postępowaniu wieczystoksięgowym się kończy, nie ma

o dokonanie wpisu. Omawiany tu pogląd należy również zakwestionować z uwagi na jego wewnętrzną sprzeczność wyrażającą się w tym, że odmawiając komornikowi przymiotu wnioskodawcy w postępowaniu wieczystoksięgowym, autorka nakazuje, aby tegoż komornika wezwać do uzupełnienia braków formalnych. W myśl art. 130 i n. k.p.c. do uzupełnienia braków formalnych wzywa się stronę, która złożyła pismo dotknięte brakami (gdy chodzi o wniosek w postępowaniu wieczystoksięgowym, wezwanie kieruje się do wnioskodawcy – argument z art. 130¹ §1¹ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

⁵¹ Uchwała SN z dnia 12.01.2001 r., III CZP 48/00, OSNC 2001/5/70.

⁵² S. Dalka, J. Świeczkowski, *Rola stron i organów egzekucyjnych w zakresie ujawnienia wszczęcia egzekucji z nieruchomości w księdze wieczystej*, PPE 2003, nr 6–8, s. 6 i n. Zob. także: T. Żyznowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 3, *Postępowanie nieprocesowe, w razie zaginięcia lub zniszczenia akt, zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do art. 506–1088*, pod red. K. Piaseckiego i A. Marciniaka, Warszawa 2012, s. 1217 i n.

⁵³ Zob. M. Lewandowski, *O udziale...*, *op. cit.*, s. 51 oraz przywołana tamże dalsza literatura i orzecznictwo, a także omówione poglądy polemiczne z tym stanowiskiem. Zob. także: J. Gudowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Postępowanie rozpoznawcze. Postępowanie zabezpieczające*, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2012, s. 413.

⁵⁴ Zob. M. Lewandowski, *O udziale...*, *op. cit.*, s. 54 i n.

on prawa popierania tego wniosku ani podejmowania innych czynności w tym postępowaniu⁵⁵.

Komornik jako organ egzekucyjny musi bowiem zachować bezstronność względem wszystkich uczestników postępowania egzekucyjnego⁵⁶. Nie ma uprawnienia do zaskarżania orzeczeń zapadłych w postępowaniu wieczystoksięgowym⁵⁷ ani też do podejmowania czynności z zakresu dyspozycji formalnej. Zdaniem M. Lewandowskiego komornik nie jest uczestnikiem postępowania wieczystoksięgowego, a składając wniosek, działa jako organ egzekucyjny, nie zaś jako reprezentant lub zastępca procesowy wierzyciela. W doktrynie przyjęto, że w razie zaistnienia uchybień formalnych wniosku sąd wieczystoksięgowy winien wezwać komornika do ich uzupełnienia pod rygorem zwrotu wniosku⁵⁸. Omawiane tu stanowisko na gruncie aktualnego stanu prawnego trzeba zakwestionować⁵⁹. W pierwszej kolejności należy wskazać, że na gruncie aktualnego stanu prawnego w postępowaniu wieczystoksięgowym nie może zaistnieć sytuacja, w której wnioskodawca nie jest jednocześnie uczestnikiem postępowania. Artykuł 626¹ § 2 k.p.c.

⁵⁵ Należy jednak zwrócić uwagę, że z wejściem w życie nowelizacji styczniowej na komorników zostanie nałożony obowiązek poprawienia i uzupełnienia braków formalnych wniosków złożonych w trybie art. 924 § 2 k.p.c.

⁵⁶ Szerzej zob. *ibidem*, s. 56.

⁵⁷ Zob. uchwała SN z dnia 12.01.2001 r., III CZP 48/00, OSNC 2001/5/70.

⁵⁸ Zob. M. Lewandowski, *Glosa do uchwały SN z dnia 12 stycznia 2001 roku, III CZP 48/00*, Rejent 2001, nr 3, s. 118 i n., zob. także Glosa M. Lewandowskiego do uchwały SN z dnia 17.06.2003 r., III CZP 31/03, Rejent 2004, nr 2, s. 156.

⁵⁹ W związku z nowelą styczniową komornik będzie miał obowiązek poprawić lub uzupełnić wniosek złożony w trybie art. 924 § 2 k.p.c. wyłącznie w zakresie wad formalnych. W świetle wyników wykładni systemowej będzie to jedyny przypadek w postępowaniu wieczystoksięgowym, gdy wezwanie będzie trzeba skierować do komornika a nie do wierzyciela. Trzeba zaznaczyć, że art. 924 § 2 k.p.c. nie został skorelowany z art. 130 i nast. k.p.c. stosowanymi odpowiednio w postępowaniu wieczystoksięgowym z mocy art. 13 § 2 k.p.c. Ma to znaczenie o tyle, że przepisy te traktują o stronach postępowania, a komornik nie jest wnioskodawcą ani uczestnikiem postępowania. Gdyby bowiem komornik miał status procesowy wnioskodawcy (lub nawet uczestnika), wówczas zbędny byłby obowiązek nałożony tym nowelizowanym przepisem. Uwzględniając jednak specyfikę odpowiedniego stosowania w postępowaniu wieczystoksięgowym (w tym wypadku z niezbędnymi modyfikacjami wpływającymi z treści art. 924 § 2 *in fine* k.p.c.) przepisów o ogólnym postępowaniu rozpoznawczym należy zdaniem autorów tego artykułu przyjąć, że wezwanie do usunięcia braków formalnych wniosku należy skierować do komornika a nie do wierzyciela.

wprost stanowi, że uczestnikami postępowania są wnioskodawca oraz tylko te osoby, których prawa zostały wykreślone lub obciążone bądź na rzecz których wpis ma nastąpić. Ponadto nie można pominąć i tego, że przyznanie komornikowi statusu wnioskodawcy w rozumieniu przepisów procesowych z jednoczesnym odjęciem mu prawa do udziału w tym postępowaniu, w tym do zaskarżania orzeczeń czy formułowania aktów z zakresu dyspozycji formalnej, nie tylko byłoby sztuczne i pozbawione logiki, lecz także pozostawałoby w oczywistej sprzeczności z przywołanym wyżej przepisem.

Zdaniem Z. Świebody komornik jest wnioskodawcą. Autor nie pozbawia wierzyciela prawa do samodzielnego złożenia wniosku⁶⁰. Z kolei Z. Merchel stwierdził, że prawo złożenia wniosku przysługuje wyłącznie komornikowi⁶¹. Podobnie uważa W. Sługiewicz⁶². Zdaniem P. Mysiaka komornik jest wnioskodawcą i uczestnikiem postępowania⁶³.

Poszukując rozwiązania omawianego problemu, należy stwierdzić, że żaden z prezentowanych wyżej poglądów nie przynosi pełnego rozwiązania podnoszonej kwestii. Nie sposób komornika sądowego uznać jedynie za podmiot przekazujący wniosek wierzyciela, wszak pochodzi on od komornika, a nie od wierzyciela. W orzecznictwie trafnie wskazano, że to wierzyciela (a nie komornika) jako uczestnika postępowania wieczystoksięgowego obciążają obowiązki procesowe⁶⁴. Komornikowi nie można również nadać przymiotu pełnomocnika wierzyciela lub też jego przedstawiciela. Co prawda komornik, składając wniosek, działa w istocie na rzecz i w interesie wierzyciela⁶⁵ i tym samym zapewnia rozszerzony skutek zajęcia nieruchomości. Niemniej jego złożenie nie

⁶⁰ Z. Świeboda, *Głosa do uchwały SN z dnia 17 czerwca 2003 r., III CZP 31/03*, M.Prawn. 2004, nr 3, s. 147.

⁶¹ Zob. Z. Merchel, *op. cit.*, s. 59.

⁶² Zob. W. Sługiewicz, *op. cit.*, s. 411–413.

⁶³ P. Mysiak, *op. cit.*, s. 116–117.

⁶⁴ Zob. uzasadnienie uchwały SN z dnia 12.01.2001 r., III CZP 48/00, OSNC 2001/5/70.

⁶⁵ Postępowanie egzekucyjne jest przecież prowadzone w interesie wierzyciela i na jego rzecz.

jest uprawnieniem komornika, lecz jego ustawowym obowiązkiem. Ponadto komornik działa wówczas jako organ egzekucyjny, a nie jako przedstawiciel wierzyciela. Wykonuje zatem swoje uprawnienia ze sfery *imperium*. Bezsporne jest zatem, że komornik składa wniosek w interesie i na rzecz wierzyciela. Obowiązki nałożone na komornika w przepisach art. 924 k.p.c. nie kreują legitymacji wieczystoksięgowej komornika, toteż art. 924 k.p.c. nie jest regulacją szczególną względem art. 626² § 5 k.p.c. Komornik nie występuje zatem jako wierzyciel czy jako wnioskodawca i na podstawie art. 924 k.p.c. nie może być wobec tego uznany za uczestnika postępowania⁶⁶. W naszej ocenie komornik sądowy, składając wnioski, o których mowa w art. 924 k.p.c., odgrywa szczególną, swoistą rolę. Niewątpliwie działa w imieniu i na rzecz wierzyciela, ale czyni to jako organ egzekucyjny w ramach wykonywania ustawowych obowiązków. W sensie funkcjonalnym – potocznym – można postrzegać rolę komornika jako swego rodzaju przedstawiciela wierzyciela. W sensie prawnym i procesowym komornik takim przedstawicielem jednak nie jest. Jedynym impulsem do złożenia wniosku o dokonanie wpisu w księdze wieczystej jest bowiem skierowany do komornika uprzednio wniosek o wszczęcie egzekucji z nieruchomości dłużnika (art. 924 § 1 k.p.c.) albo fakt umorzenia postępowania egzekucyjnego (art. 924 § 2 k.p.c.). Komornik na podstawie art. 924 k.p.c. działa zatem jako organ egzekucyjny, sporządza i podpisuje wniosek o dokonanie stosownego wpisu w księdze wieczystej. Jego rola w postępowaniu wieczystoksięgowym kończy się jednak z momentem złożenia wniosku w sądzie, a przymiot wnioskodawcy przynależy od samego początku wierzycielowi. Czynność obejmująca sporządzenie i złożenie wniosku dokonywana jest zatem przez organ egzekucyjny, jednakże w interesie i na rzecz wierzyciela. Przesłanką takiego zapatrywania jest istnienie po stronie komornika obo-

⁶⁶ Analogicznie rzecz się ma na gruncie przepisów kodeksowych z zakresu sądowego nadzoru nad egzekucją. Komornik nie jest uczestnikiem postępowania wszczętego na skutek skargi na czynności komornika i nie ma uprawnienia do zaskarżenia zapadłych w tym postępowaniu orzeczeń (art. 767 i n. k.p.c.). Wyjątek stanowi tu przypadek ustalenia kosztów postępowania egzekucyjnego, o którym mowa w art. 770 k.p.c. Jedynie w zakresie kosztów postępowania egzekucyjnego komornik może być wierzycielem.

wiązku natury ustawowej złożenia omawianego wniosku⁶⁷, nakierowanego na zapewnienie maksymalnej sprawności i efektywności postępowania egzekucyjnego. To wierzyciela obciążać będą wszelkie obowiązki związane ze złożeniem wniosku, np. usunięcie braków formalnych wniosku czy ewentualne zaskarżenie orzeczenia sądu zapadłego w postępowaniu wieczystoksięgowym. Nie bez znaczenia jest fakt, że komornik na poczet opłaty sądowej od wniosku pobierze od wierzyciela stosowną zaliczkę⁶⁸. Opłata⁶⁹ w takim wypadku winna być uiszczona sądowi wraz z wnioskiem.

6. Podsumowanie

Problematyka styku postępowania egzekucyjnego i postępowania wieczystoksięgowego jest niezwykle interesująca nie tylko ze względu na mnogość poglądów dotąd już zaprezentowanych w piśmiennictwie i na gruncie judykatury. Od strony praktycznej wielość stanowisk wyrażanych w doktrynie i orzecznictwie może budzić jednakże wątpliwości i trudności. Zarówno bowiem poglądy prezentowane przez wyższe instancje sądowe oraz Sąd Najwyższy, jak i zapatrywania przedstawicieli nauki prawa rzutują na praktykę organów na co dzień zajmujących się przepisami o postępowaniu egzekucyjnym i postępowaniu wieczystoksięgowym. Prezentowane przez nas, jako praktyków, rozważania miały – w naszym zamyśle – rzucić nieco inne światło na poruszoną tematykę. Nowelizacja styczniowa rozwiązała niektóre wątpliwości interpretacyjne, pozostawiając jednak bez reakcji legislacyjnej problematyczną kwestię zauważonej przez nas luki na gruncie art. 927 k.p.c. Nowelizacje styczniowa i lipcowa nie przecięły także sporu wokół statusu procesowego komornika sądowego składającego wniosek o wpis w księdze wieczystej w trybie art. 924 k.p.c.

⁶⁷ Determinantem jest tutaj uprzedni wniosek wierzyciela o skierowanie egzekucji do nieruchomości dłużnika.

⁶⁸ Na podstawie art. 40 w zw. z art. 39 ust. 1 i 2 oraz art. 42 ust. 2 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji.

⁶⁹ W kwocie 60 zł – zgodnie z art. 44 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.).

De lege ferenda należałoby postulować wprowadzenie do k.p.c. przepisu, który w sposób wyraźny statuowałby rolę komornika sądowego na etapie złożenia w trybie art. 924 k.p.c. wniosku o wpis w księdze wieczystej. Zdaniem autorów niniejszego artykułu ingerencji ustawodawcy wymaga również luka w prawie, o której rozważano wcześniej w kontekście znowelizowanego art. 927 k.p.c.

STRESZCZENIE **Bankowy tytuł egzekucyjny
– zarys instytucji na tle wyroku Trybunału
Konstytucyjnego z dnia 14 kwietnia 2015 r.**

Niniejszy artykuł stanowi próbę kompleksowego ujęcia instytucji bankowego tytułu egzekucyjnego (BTE), szczególnie pod kątem najnowszego wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 kwietnia 2015 r. (P 45/12).

W pierwszej kolejności został dokonany opis genezy oraz rozwoju BTE w polskim systemie prawnym, począwszy od lat 40. ubiegłego wieku aż do obecnej regulacji w ustawie – Prawo bankowe z 1997 r. oraz przepisach Kodeksu postępowania cywilnego.

W dalszej części artykułu zawarto analizy dotyczące wybranych materialno- i formalnoprawnych elementów BTE (charakter prawny dokumentów bankowych, zakres czynności bankowych w BTE, wysokość zobowiązania dłużnika banku, oświadczenie dłużnika banku o poddaniu się egzekucji, procedura nadawania BTE sądowej klauzuli wykonalności).

W następnym rozdziale dokonano przeglądu dotychczasowego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w przedmiocie BTE. W drugiej części rozdziału autor skupia się na analizie wyroku Trybunału z dnia 14 kwietnia 2015 r. oraz przedstawia tezy zawarte w wydanym po ukazaniu się orzeczenia komunikacie. Pod koniec opracowania autor jeszcze raz przytacza zagadnienia poruszane przez niego w rozdziale 3, dokonując ich oceny przez pryzmat zgodności z Konstytucją RP. Oprócz propozycji de lege ferenda w pracy zawarto również rozważania odnośnie do przyszłego stanu prawnego.

SUMMARY **Bank Enforcement Order – Outline of the
Institution Given the Background of the Judgment
of the Constitutional Tribunal of 14 April 2015**

This article is an attempt at a comprehensive presentation of the institution of a bank enforcement order (BTE), in particular given the latest judgment of the Constitutional Tribunal of 14 April 2015 (P 45/12).

First, a description of the origins and development of the BTE in the Polish legal system is presented, starting from the 1940s until the current regulations provided for by the Act on Banking Law of 1997 and provisions of the Code of Civil Proceedings.

Further on, the article presents analyses of selected materials as well as formal law elements of the BTE (the legal nature of bank documents, the scope of bank activities in the BTE, the amount of the liability of the bank's debtor, the statement of the bank's debtor on submission to enforcement, the procedure of granting a court writ of execution for the BTE).

The next chapter presents a review of the existing case law of the Constitutional Tribunal on the subject of the BTE. The second part of the chapter analyses the judgment of the Tribunal of 14 April 2015 and presents arguments contained in the message published after the judgment.

Finally, the author re-iterates the issues presented in chapter 3 and evaluates them from the viewpoint of compliance with the Polish Constitution. In addition to de lege ferenda proposals, the work also presents deliberations on the future legal status.

Bankowy tytuł egzekucyjny – zarys instytucji na tle wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 kwietnia 2015 r.

1. Wprowadzenie

Bankowy tytuł egzekucyjny (dalej: BTE) jest instytucją silnie zakorzenioną w polskim systemie prawnym. Stanowi on przywilej banków mający na celu zapewnienie skutecznej egzekucji wierzytelności pieniężnych przysługujących ww. podmiotom wobec ich dłużników. Uprawnienie to ewoluowało na przestrzeni niemal siedemdziesięciu lat swego istnienia w krajowym porządku prawnym. Było ono przedmiotem kilkudziesięciu orzeczeń Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego oraz niezliczonej liczby artykułów i polemik zarówno naukowych, jak i politycznych. BTE był do tej pory także konstrukcją prawną szeroko wykorzystywaną w praktyce – z danych przedstawionych przez „Dziennik Gazetę Prawną” wynika, że tylko w 2014 r. z BTE zetknęło się **ponad 200 tys. osób i firm**, a suma dochodzonych w ten sposób roszczeń wyniosła **co najmniej 11,4 mld zł**.

¹ Ł. Wilkowicz, *Apetyt na egzekucję nieco się zmniejszył*, Dziennik Gazeta Prawna 2015, nr 61 (3954), s. A8.

Instytucja uregulowana w art. 96–98 Prawa bankowego² była niejednokrotnie poddawana silnej krytyce judykatury oraz doktryny, które wskazywały na jej archaiczność oraz na wynikające z niej niedopuszczalne w obecnie panujących realiach społeczno-gospodarczych uprzywilejowanie wierzytelności jednostek, których status nie różni się już formalnie od pozycji innych podmiotów prawa prywatnego. Wyrokiem z dnia 14 kwietnia 2015 r.³ Trybunał Konstytucyjny przychylił się do stanowiska przeciwników BTE, stwierdzając, że **art. 96 ust. 1 i art. 97 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe** (dalej: pr. bank.) są **niezgodne z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP**, tj. z zasadą równości wobec prawa. Powyższe orzeczenie oznacza *de facto* wyrugowanie z polskiego porządku prawnego BTE, ponieważ ww. przepisy stracą moc obowiązującą z dniem 1 sierpnia 2016 r.

W obliczu przytoczonego wyroku TK warto raz jeszcze zająć się problematyką BTE, w szczególności pod kątem jego historii, dotychczasowej praktyki orzeczniczej oraz uwypuklonego przez Trybunał aspektu naruszenia zasady równości stron postępowania egzekucyjnego zainicjowanego wystawianiem BTE.

2. Geneza i historia BTE

Początki funkcjonowania BTE datuje się na drugą połowę lat 40. ubiegłego wieku, kiedy to w Polsce doszło do przemian ustrojowych prowadzących do ukonstytuowania się systemu socjalistycznego. W porównaniu z dosyć skromnymi uprawnieniami banków funkcjonujących w II RP prawdziwy rozkwit przywilejów tej grupy podmiotów nastąpił właśnie po drugiej wojnie światowej⁴. Było to związane ze zmianą gospodarczej funkcji banków, które na wzór rozwiązań radzieckich zostały objęte monopolem państwowym oraz przekształcone w narzędzie wła-

² Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 128.

³ Wyrok TK z dnia 14.04.2015 r., P 45/12, niepubl.

⁴ R. Sura, *Bankowy tytuł egzekucyjny*, Lublin 2008, s. 125–126.

dzy służące realizacji jednolitej planowej polityki gospodarczej i finansowej⁵.

W kontekście poruszonej problematyki kluczowym aktem prawnym jest **dekret z dnia 25 października 1948 r. o reformie bankowej**⁶, na mocy którego banki uzyskały uprawnienie do wystawiania tzw. bankowych tytułów wykonawczych (BTW) bez konieczności uzyskiwania dla nich sądowej klauzuli wykonalności. Warto zauważyć, że BTW stanowił wówczas najważniejszą reformę systemową powojennego polskiego prawa bankowego, która w swym założeniu wywodziła się ze znanej od czasów średniowiecza instytucji weksla oraz pochodzącego od niego czeku⁷. Nowa regulacja doprowadziła jednak do wypaczenia funkcjonalnych podstaw jej pierwowzoru, ponieważ od swego zarania była instrumentem reglamentacji przepływu pieniądza wykorzystywanym przez władzę socjalistyczną.

Pozycja BTW była konsekwentnie umacniana w późniejszym ustawodawstwie PRL, a mianowicie: w **ustawie o NBP z 2 grudnia 1958 r.**⁸, **ustawie o Prawie bankowym z 13 kwietnia 1960 r.**⁹ oraz dwóch kolejnych ustawach – **Prawo bankowe z 12 czerwca 1975 r.**¹⁰ i **26 lutego 1982 r.**¹¹ Kolejne reformy rozszerzały zakres podmiotowy opisywanego przywileju na wszystkie istniejące wówczas banki – zarówno w pełni państwowe, jak i z częściowym kapitałem prywatnym¹².

⁵ *Ibidem*, s. 126–127.

⁶ Dekret z dnia 25 października 1948 r. o reformie bankowej, Dz.U. z 1948 r. Nr 52, poz. 412 ze zm.

⁷ W. Rutkowski, *Ekspertyza dotycząca poprawki do projektu ustawy prawo bankowe – ocena skutków ekonomicznych, finansowych i społecznych poprawki oraz rozwiązań funkcjonujących w zakresie poprawki w krajach Unii Europejskiej i innych czołowych krajach zachodnich*. (Druk nr 605), Warszawa 2013, s. 4.

⁸ Ustawa z dnia 2 grudnia 1958 r. o Narodowym Banku Polskim, Dz.U. z 1958 r. Nr 72, poz. 356.

⁹ Ustawa z dnia 13 kwietnia 1960 r. o prawie bankowym, Dz.U. z 1960 r. Nr 20, poz. 121 ze zm.

¹⁰ Ustawa z dnia 12 czerwca 1975 r. Prawo bankowe, Dz.U. z 1975 r. Nr 20, poz. 108 ze zm.

¹¹ Ustawa z dnia 26 lutego 1982 r. – Prawo bankowe, Dz.U. z 1982 r. Nr 7, poz. 56 ze zm.

¹² W. Rutkowski, *op. cit.*, s. 6.

W wyniku transformacji ustrojowej mającej miejsce w Polsce po 1989 r. uchwalone zostało nowe **Prawo bankowe z dnia 31 stycznia 1989 roku**¹³. Wbrew powszechnym oczekiwaniom do nowej ustawy inkorporowano **prawie wszystkie dotychczasowe przywileje bankowe** pochodzące z poprzednich regulacji, w tym także uprawnienie do wystawiania BTW. Uważam, że brak skorelowania przepisów nowego Prawa bankowego z innymi reformami doby przemian ustrojowych doprowadził do ukształtowania się stanu prawnego, w którym doszło do znacznego rozszerzenia podmiotowego uprawnienia do stosowania BTW. Banki uzyskały możliwość korzystania z tego przywileju już nie tylko wobec osób fizycznych i tzw. jednostek gospodarki nieuspołecznionej, lecz także przeciwko przedsiębiorstwom państwowym, organizacjom spółdzielczym oraz innym podmiotom obejmowanym dotąd wspólnym mianem jednostek gospodarki uspołecznionej¹⁴. BTW mógł być odtąd wystawiany **przeciwko wszystkim klientom banku** i posłużyć do dochodzenia każdego zobowiązania pozostającego w związku z dokonywaną przez bank czynnością bankową¹⁵.

Wskutek nowego ustawodawstwa doszło do ukształtowania się sytuacji, w której banki funkcjonujące na polskim rynku zostały podzielone na mogące korzystać z przywileju wystawiania BTW oraz pozbawione tego prawa, przy czym do drugiej grupy należały banki powstałe już w nowym systemie gospodarczym. Artykułem 9 ustawy z dnia 6 marca 1993 r. o zmianie niektórych ustaw regulujących zasady opodatkowania oraz niektórych innych ustaw¹⁶ przez skreślenie w art. 52 i w art. 53 w ust. 1–3 pr. bank. wyrazów „o których mowa w art. 49 pkt 1” doprowadzono do rozciągnięcia uprawnienia do wystawiania bankowych tytułów wykonawczych **na wszystkie istniejące banki**¹⁷.

¹³ Ustawa z dnia 31 stycznia 1989 r. Prawo bankowe, Dz.U. z 1989 r. Nr 4, poz. 21 ze zm.

¹⁴ A. Janiak, *Przywileje bankowe w prawie polskim*, Kraków 2003, LEX nr 40221.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Ustawa z dnia 6 marca 1993 r. o zmianie niektórych ustaw regulujących zasady opodatkowania oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 28, poz. 127 ze zm.

¹⁷ R. Sura, *op. cit.*, s. 130, za: A. Janiak, *Przywileje..., op. cit.*

Obecna ustawa **Prawo bankowe z 29 sierpnia 1997 r.** stanowi próbę kompleksowego uregulowania wielu aspektów działalności banków w Polsce, tj. w obrocie zarówno prywatnoprawnym (np. przepisy o rachunkach bankowych, umowie kredytu czy gwarancji bankowej), jak i publicznoprawnym (np. tworzenie i organizacja banków oraz oddziałów i przedstawicielstw banków, nadzór bankowy). W miejsce BTW wprowadzona została instytucja BTE, która dla prowadzenia egzekucji musi zostać zaopatrzona w sądową klauzulę wykonalności. Wobec braku przepisów przejściowych dotyczących skuteczności bankowych tytułów wykonawczych sprzed 1 stycznia 1998 r. zdaniem J. Pisulińskiego postępowania wszczęte przez banki przed wejściem w życie nowej ustawy na podstawie BTW mogły być prowadzone zarówno w dalszym ciągu w trybie egzekucji administracyjnej, jak i egzekucji sądowej bez potrzeby uzyskiwania klauzuli wykonalności nadanej przez sąd¹⁸.

Instytucja bankowego tytułu egzekucyjnego została zdefiniowana w **art. 96–98 pr. bank.** Kwestia postępowania klauzulowego prowadzonego przez sąd powszechny z inicjatywy banku wobec BTE jest z kolei uregulowana w **art. 786² k.p.c.**¹⁹ To właśnie treść przytoczonych przepisów stanowi podstawę większości dalszych wywodów.

3. Wybrane materialno- i formalnoprawne elementy BTE

Poniżej zostanie przedstawionych kilka kluczowych zagadnień z punktu widzenia nie tylko nauki i doktryny, lecz także praktyki stosowania BTE w Polsce. Moim zdaniem dla lepszego zrozumienia aktualnej pozycji BTE w naszym systemie prawnym oraz zasadności konstytucyjnej krytyki opisywanej instytucji niezbędna jest bliższa analiza wybranych problematycznych kwestii w kolejnych podpunktach. Po zapoznaniu się z poniższymi elementami konstrukcyjnymi BTE

¹⁸ J. Pisuliński, *Bankowy tytuł egzekucyjny*, Pr.Bank. 1998, nr 1, s. 94.

¹⁹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. z 2014 r., poz. 101 ze zm.

oraz zaprezentowaniu dotychczasowej linii orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego nastąpi przedstawienie osobistych poglądów autora. Postaram się ponadto zwrócić uwagę na parę zarysowujących się problemów związanych z wykluczeniem BTE z polskiego porządku prawnego.

3.1. Charakter prawny dokumentów bankowych

W myśl art. 96 ust. 1 pr. bank. na podstawie ksiąg banków lub innych dokumentów związanych z dokonywaniem czynności bankowych banki mogą wystawiać BTE. Przepis ten koresponduje z poprzedzającym go art. 95 pr. bank., który wyliczonym w nim dokumentom podpisanym przez upoważnione osoby oraz zaopatrzonym w pieczęć bankową nadaje moc prawną dokumentów urzędowych w odniesieniu do praw i obowiązków wynikających z czynności bankowych oraz ustanowionych na rzecz banku zabezpieczeń.

Przedstawione rozwiązanie można uznać za kontrowersyjne. A. Nowak w głosie do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 1999 r.²⁰ podaje krytykę ów status dokumentów urzędowych przez dokonanie analizy art. 485 § 3 k.p.c., w którym ustawodawca dopuścił **fakultatywną** podstawę wydania przez sąd nakazu zapłaty w oparciu o wyciąg z ksiąg bankowych. Dokonanie wyraźnego zróżnicowania dokumentów urzędowych zdefiniowanych w art. 244 k.p.c., na podstawie których „sąd wydaje nakaz zapłaty” (art. 485 § 1 zd. 1 k.p.c.), oraz dokumentów bankowych stwarzających jedynie **możliwość** wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym dowodzi zdaniem autora, że wyciągi z ksiąg banków wyszczególnione w art. 95 pr. bank. są w swej istocie tylko jednym z wielu dokumentów prywatnych²¹.

Sądzę, że już sama redakcja art. 244 k.p.c. wyznaczającego grupy podmiotów mogących korzystać z przywileju tworzenia dokumentów

²⁰ A. Nowak, *Glosa do uchwały SN z dnia 20 lipca 1999 r., III CZP 14/99*, Glosa 2002, nr 1, s. 26.

²¹ *Ibidem*.

urzędowych prowadzi do wyraźnego podważenia zasadności nadania takiego przywileju bankom. Nie mieszczą się one wszak w dyspozycji § 2 omawianego przepisu. Nie podejmują się też czynności w jakikolwiek sposób związanych z działalnością administracji publicznej, lecz funkcjonują dla osiągnięcia zysku na wzór większości uczestników wolnorynkowego obrotu.

3.2. Czynności bankowe będące podstawą do wydania BTE

Konstytutywną przesłanką wystawienia BTE jest merytoryczne powiązanie jego treści z czynnością bankową. Katalog czynności bankowych wymienionych w art. 5 ust. 1 i 2 pr. bank. ma **charakter zamknięty, aczkolwiek niejednolity**. Pierwszy z przepisów wymienia bowiem tzw. **czynności bankowe *sensu stricto***, którymi banki zajmują się na zasadzie wyłączności (np. prowadzenie rachunków bankowych), z kolei drugi wylicza tzw. **czynności bankowe *sensu largo*** (np. operacje czekowe i wekslowe). Mogą być one przedmiotem działalności dowolnego podmiotu, a bankowymi stają się tylko wówczas, gdy wykona je bank²².

Przedmiotowy zakres dozwolonego katalogu czynności bankowych będących podstawą dla wystawienia przez bank BTE został przez Sąd Najwyższy²³ rozciągnięty zarówno na czynności bankowe *sensu largo*, jak i *sensu stricto*. Pogląd ten został zaakceptowany przez większość doktryny²⁴, której zdaniem art. 96 ust. 1 nie identyfikuje wprawdzie jednoznacznie „czynności bankowych”, ale też nie narzuca ich wykładni zawężającej.

Według autora niniejszego artykułu przepisy obecnie obowiązującego prawa **w istocie nie dają możliwości przyjęcia interpretacji ograniczającej** katalog czynności bankowych będących podstawą BTE do czynności bankowych *sensu stricto*. Rozwiązanie takie należy poddać krytyce, o czym będzie mowa poniżej.

²² I. Ciepiela, *Czynności bankowe jako przedmiot działalności banków*, Warszawa 2010, LEX nr 120566.

²³ Uchwała SN z dnia 20.07.1999 r., III CZP 14/99, LEX nr 36865.

²⁴ E. Niezbecka, J. Mojak, *Kontrowersje wokół bankowego tytułu egzekucyjnego*, M.Prawn. 2000, nr 4, s. 220–225.

Można przypuszczać, że dotychczasowe orzecznictwo dyskryminowało jednak pozostałych uczestników obrotu także w ramach przedstawionej wyżej dominującej wykładni.

Zgodnie z art. 96 ust. 2 pr. bank. w BTE należy zawrzeć oznaczenie czynności bankowej, z której wynikają dochodzone roszczenia. Zdaniem Sądu Najwyższego wyrażonym w uchwale z 11 kwietnia 2000 r.²⁵ do oznaczenia w bankowym tytule egzekucyjnym czynności bankowej, z której wynika dochodzone roszczenie, nie jest konieczne wyszczególnienie zleceń posiadacza rachunku bankowego, których wykonanie doprowadziło do powstania roszczenia, a wystarczy **jedynie wskazanie rachunku bankowego dłużnika**. Przedstawione rozwiązanie zdaje się stwarzać pole do nadużyć ze strony banków, które mogą arbitralnie ustalać podstawę dochodzonych w BTE roszczeń względem dłużników. Tymczasem źródłem wierzytelności banków powinny być tylko czynności bankowe rozumiane jako **czynności prawne**, a nie tzw. operacje bankowe czy rozliczenia pieniężne o charakterze faktycznym²⁶. Przyzwolenie Sądu Najwyższego na wskazywanie przez wierzyciela jedynie generalnie umowy rachunku bankowego jako podstawy do wystawienia BTE nie spełnia w mojej ocenie funkcji gwarancyjnej wobec dłużnika banku.

Czynności bankowe powinny zostać określone w BTE w sposób umożliwiający ich **zindywidualizowanie i zakwalifikowanie** do katalogu z art. 5 pr. bank. Bank jest zobligowany do wskazania stosunku zobowiązaniowego, który tworzy źródło jego roszczenia wobec dłużnika. Wobec powyższego klauzula określająca podstawę wydania BTE jako np. „umowę ramową i transakcje zawierane na jej podstawie” musi zostać uznana za zbyt ogólną i godzącą w prawa dłużnika banku²⁷.

²⁵ Uchwała SN z dnia 11.04.2000 r., III CZP 42/99, LEX nr 39843.

²⁶ A. Janiak, *Glosa do uchwały SN z dnia 11 kwietnia 2000 r., III CZP 42/99*, LEX nr 28576.

²⁷ Uchwała SN z dnia 19.03.2010 r., III CZP 6/10, LEX nr 564503.

3.3. Wysokość zobowiązania i oświadczenie o poddaniu się egzekucji

Artykuł 96 ust. 1 pr. bank. nakłada na bank wystawiający bankowy tytuł egzekucyjny obowiązek określenia w nim m.in. wysokości zobowiązań dłużnika wraz z odsetkami i terminami ich płatności. Z kolei art. 97 uzależnia skuteczność egzekucji prowadzonej na podstawie BTE od złożenia przez (co do zasady) klienta banku pisemnego oświadczenia o poddaniu się egzekucji. Powinno ono określać kwotę zadłużenia, do której bank może wystawić bankowy tytuł egzekucyjny, oraz termin, do którego bank może wystąpić o nadanie temu tytułowi klauzuli wykonalności.

Z uwagi na gwarancyjny charakter ustawowego wymogu określenia w bankowym tytule egzekucyjnym wysokości zobowiązań dłużnika suma ta powinna zostać przez bank wskazana **w możliwie precyzyjny sposób**. Należy przez to rozumieć przede wszystkim konkretne określenie sumy wymagalnego roszczenia głównego banku oraz wynikających z niego odsetek (*lege non distinguente* zarówno ustawowych, jak i umownych), które są wymagalne na dzień wystawienia tytułu. Pojawia się jednak pytanie, czy dozwolone jest zawarcie w omawianym dokumencie roszczenia o **odsetki za opóźnienie**, które staną się wymagalne dopiero po dacie wydania BTE. Zdaniem Sądu Najwyższego bank może w tytule zawrzeć takie postanowienie, jeżeli równocześnie wskaże on w nim kwotę stanowiącą podstawę do obliczania tychże odsetek, odpowiednią stopę procentową oraz, w miarę możliwości, okres obliczania odsetek za opóźnienie²⁸. Podnosi się, że przyjęcie przedstawionej koncepcji jest korzystne dla praktyki bankowej, gdyż eliminuje ono konieczność sukcesywnego wystawiania kolejnych BTE opiewających na odsetki za poszczególne okresy płatności (np. raty kredytu)²⁹.

²⁸ Uchwała SN z dnia 12.02.2009 r., III CZP 145/08, LEX nr 478089.

²⁹ E. Niezbecka, J. Mojak, *op. cit.*

Należy pamiętać, że górna suma dochodzonych przez bank należności jest ograniczona kwotą wskazaną przez dłużnika w **oświadczeniu o poddaniu się egzekucji**, którego podpisanie ma oznaczać zgodę na doliczenie także zaległych odsetek do dłużnej sumy po powstaniu zaległości. W ten sposób bank może wszcząć egzekucję odsetek za opóźnienie z pominięciem konieczności wytaczania o nie powództwa³⁰.

Wymienione wyżej oświadczenie może być **złożone zarówno w odrębnym piśmie, jak i w dokumencie umowy bankowej**, przez co stanie się wtedy tzw. umowną klauzulą egzekucyjną³¹. R. Sura opowiada się za materialnoprawną koncepcją oświadczenia o poddaniu się egzekucji, ponieważ nie rodzi ono żadnego stosunku prawnoprocesowego oraz jest zasadniczo nieodwołalne, chociaż nie można zaprzeczyć, że znacząco rzutuje ono również na sferę procesową³². Treść oświadczenia zawartego w bankowym tytule egzekucyjnym powinna w sposób szczególny czynić zadość **zasadzie określoności**, zważywszy na jej dalekosiężne skutki dla dłużnika banku. Przejawia się to m.in. w postulatcie wskazania w oświadczeniu maksymalnej wysokości kwoty, do której bank będzie uprawniony do prowadzenia egzekucji na podstawie BTE³³.

Mimo zaprezentowanych sugestii w praktyce bankowej i nauce dopuszcza się niejednokrotnie luźniejszą interpretację postanowień art. 97 ust. 2 pr. bank. I tak za dozwolone uznaje się zawarte w oświadczeniu klauzule określające górną granicę egzekucji jako np. „wierzytelność wynikającą z umowy kredytowej do wysokości stanu zadłużenia kredytowego kredytobiorcy w chwili powstania obowiązku zwrotu kredytu” albo „istniejące saldo debetowe”³⁴. A. Rychter optuje z kolei za przyjęciem możliwości opisowego

³⁰ A. Nowak, *Przedmiotowe elementy treści bankowego tytułu egzekucyjnego*, Pr.Bank. 2002, nr 11, s. 90–91.

³¹ R. Sura, *op. cit.*, s. 217–218.

³² R. Sura, *op. cit.*, s. 218.

³³ Tak np. w postanowieniu SN z dnia 26.08.1999 r., III CA 4/99, LEX nr 38306.

³⁴ M. Bączyk, *Zagadnienie sposobu określania maksymalnej kwoty egzekucji banku w oświadczeniu egzekucyjnym dłużnika*, Pr.Bank. 1999, nr 5, LEX nr 29440/3 i 29440/4.

określania kwoty zadłużenia, do której bank może wystawić BTE, zamiast ścisłego wymogu podawania liczbowo określonej sumy pieniędzy³⁵.

Uważam, że mimo prób odnalezienia zalet takich rozwiązań także dla dłużnika banku na nieprecyzyjnym formułowaniu dopuszczalnej granicy egzekucji **zyskuje przede wszystkim wierzyciel**. Jego pozycja ekonomiczna oraz zaplecze prawne w przeważającej liczbie przypadków są mocniejsze niż status klienta, który nie zawsze jest świadom treści podpisywanych przez siebie oświadczeń. Nakładane na banki **obowiązki informacyjne** powinny łagodzić ów stan nierówności.

3.4. Nadanie klauzuli wykonalności BTE

Bodaj najbardziej kontrowersyjnym uregulowaniem dotyczącym BTE jest uprzywilejowanie banków w sferze nadawania wystawianym przez nie tytułom sądowej klauzuli wykonalności. Zgodnie z ogólnym wymogiem z art. 776 k.p.c. podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy, tj. tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności. Na mocy dodanego nowelą do k.p.c. z 2004 r.³⁶ art. 7862 w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności BTE sąd bada, czy dłużnik poddał się egzekucji oraz czy roszczenie objęte tytułem wynika z czynności bankowej dokonanej bezpośrednio z bankiem lub z zabezpieczenia wierzytelności banku wynikającej z tej czynności. Ponadto jeżeli wykonanie tytułu egzekucyjnego jest uzależnione od zdarzenia, które udowodnić powinien wierzyciel, sąd nada klauzulę wykonalności po dostarczeniu dowodu tego zdarzenia w formie dokumentu.

Na gruncie wyżej wskazanego przepisu oraz unormowań pr. bank. warto zasygnalizować problematyczność paru zagadnień.

³⁵ A. Rychter, *Wpływ wykładni art. 97. prawa bankowego na sytuację prawną dłużnika*, Pr.Bank. 2001, nr 6, s. 91–92; autor za przykład podaje sytuację, w której dla dłużnika z kredytem w wysokości 2000 zł korzystniejsze będzie poddanie się egzekucji do np. 150% kwoty udzielonego kredytu niż do cyfrowo określonej kwoty 8000 zł.

³⁶ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2004 r. Nr 172, poz. 1804.

Po pierwsze, na uwagę zasługuje względna iluzoryczność sądowej kontroli sprawowanej nad treścią wystawionego przez bank tytułu egzekucyjnego. W obecnym stanie prawnym sąd w postępowaniu klauzulowym jest uprawniony do zbadania *de facto trzech dokumentów*: wniosku o nadanie klauzuli wykonalności, tytułu egzekucyjnego oraz oświadczenia dłużnika o poddaniu się egzekucji. Nie ma on prawa do żądania od banku dokumentów, z których wynika istnienie oraz zasadność świadczenia stwierdzonego w BTE (np. umowy banku z dłużnikiem), jak również prawa do oceny ważności treści w nich zawartych³⁷. Sąd nie jest także zobowiązany do badania skuteczności dokonania czynności bankowej przez pełnomocnika banku, wykracza to bowiem poza jego kompetencje wyznaczone w art. 7862 k.p.c.³⁸ Przytoczony przepis wyraża zasadę, w myśl której w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności BTE sąd nie może skontrolować treści tytułu pod kątem materialnoprawnym. Wskazówka interpretacyjna Sądu Najwyższego, zgodnie z którą sąd powinien dokonywać analizy wniosku klauzulowego, mając na uwadze także przepisy art. 96–98 pr. bank. oraz inne wymogi dotyczące każdego tytułu egzekucyjnego³⁹, nie prowadzi moim zdaniem do przełamania zasady **jedynie formalnoprawnej weryfikacji tytułu** załączonego przez bank do wniosku. Odmiennego punktu widzenia nie sposób dopatrywać się także w pozostałym orzecznictwie⁴⁰.

Po drugie, wątpliwości budzi zakres ciężaru dowodu nałożonego na bank przez art. 7862 § 2 k.p.c. Do udowodnienia zdarzenia, od którego uzależnione jest wydanie tytułu egzekucyjnego, banki muszą przedłożyć sądowi „dowód tego zdarzenia w formie dokumentu”. O ile dokument jest uważany za najbardziej wartościowy środek dowodowy w postępowaniu cywilnym, o tyle brak dodatkowych wymogów co do jego formy (np. urzę-

³⁷ M. Muliński, *Nadawanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu po nowelizacji prawa bankowego i k.p.c.*, Pr.Bank. 2004, nr 12, s. 45 i n.

³⁸ A. Rychter, *Czy w postępowaniu klauzulowym sąd jest uprawniony do badania sposobu reprezentowania banku przy czynności prawnej*, Pr.Bank. 2006, nr 1, s. 121 i n.

³⁹ Postanowienie SN z dnia 20.11.2009 r., III CZP 90/09, Legalis nr 177446.

⁴⁰ Por. np. postanowienie SN z dnia 3.11.2009 r., II CSK 207/09, nr Legalis 188462 albo postanowienie SO w Elblągu z dnia 26.04.2013 r., I CZ 217/13, nr Legalis 719443.

dowego poświadczenia podpisu) zdaje się nie **korespondować z prawną i gospodarczą pozycją banku** jako podmiotu profesjonalnego. Prowadzi to do wniosku, że wierzyciel może w tym wypadku skorzystać z każdego rodzaju dokumentu, w tym także prywatnego (np. z pokwitowania)⁴¹.

Po trzecie, w nawiązaniu do wcześniej omawianego art. 97 ust. 2 pr. bank. warto zaznaczyć, że w oświadczeniu dłużnika banku o poddaniu się egzekucji powinno znaleźć się określenie terminu, do którego bank może wystąpić o nadanie swojemu tytułowi klauzuli wykonalności. Przed nowelizacją pr. bank. z 2004 r. (*vide* przypis nr 33) w oświadczeniu musiał zostać wskazany jedynie ostateczny termin, do którego bank mógł wystawić BTE. Jak słusznie zauważa A. Nowak, rozwiązanie takie mogło skutkować zaistnieniem stanu faktycznego pozwalającego wierzycielowi przeciągać w nieskończoność złożenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności w celu narastania wysokich odsetek za opóźnienie, których biegu nie tępowało samo wystawienie tytułu⁴².

Wprowadzoną reformę trzeba uznać za **rozwiązanie trafne**. Aktualne ukształtowanie omawianego przywileju należy jednak również postrzegać jako istotne wzmocnienie pozycji banku w postępowaniu egzekucyjnym. Przykładowo podnosi się, że upływ terminu wskazanego w BTE na podstawie oświadczenia dłużnika po złożeniu wniosku klauzulowego, ale przed jego rozpoznaniem przez sąd, nie jest podstawą do odmowy nadania klauzuli wykonalności⁴³.

Po czwarte wreszcie, w przedmiocie procedury nadawania BTE klauzuli wykonalności chociażby zasygnalizowania wymaga jeden z aspektów zakresu swobody banków w kształtowaniu sytuacji podmiotowej po stronie dłużnika stosunku zobowiązaniowego zawierającego się w BTE.

Problem dotyczy dopuszczalności wystawienia **BTE przeciwko spadkobiercom dłużnika** będącego osobą wymienioną w art. 97 ust. 1 pr. bank.

⁴¹ K. Flaga-Gieruszyńska[w:] A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, wyd. 7, Warszawa 2014.

⁴² A. Nowak, *Przedmiotowe elementy...*, *op. cit.*, s. 86.

⁴³ M. Muliński, *op. cit.*

oraz nadania przeciwko nim klauzuli wykonalności przez sąd. Na gruncie art. 98 ust. 2 ww. ustawy zgodność z prawem sytuacji, w której bank wystawił BTE jeszcze za życia swojego dłużnika, a klauzula wykonalności została nadana już po jego śmierci przeciwko jego następcom prawnym, nie budzi raczej wątpliwości⁴⁴. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 maja 2010 r.⁴⁵ przyjął ponadto możliwość opatrzenia klauzulą wykonalności wskazującą spadkobierców także tytułu wydanego przez bank po śmierci jego klienta. Swoje stanowisko Sąd argumentuje faktem wejścia następców dłużnika banku w całość praw i obowiązków majątkowych zmarłego, w tym stwierdzonych oświadczeniem o poddaniu się egzekucji z art. 97 ust. 2 pr. bank. Zdaniem Sądu przeciwne założenie prowadziłoby do konstatacji, że możliwość skorzystania przez bank z przyznanego mu uprawnienia zależałaby jedynie od tego, czy bank zdążył przed śmiercią dłużnika wystawić przeciwko niemu BTE. Zaprezentowane rozwiązanie uważam za nielicujące z prawną pozycją banków oraz konstytucyjną zasadą trójpodziału władzy, o czym będzie jeszcze mowa.

4. Kontrowersje wokół zgodności BTE z Konstytucją RP

4.1. Przegląd dotychczasowego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego

Najnowszy wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 kwietnia 2015 r. stanowi absolutne zaprzeczenie dotychczasowej linii orzecznictwa Trybunału, który w sprawie BTE wypowiadał się już parokrotnie, tj. w **orzeczeniu z dnia 16 maja 1995 r.⁴⁶**, **wyroku z dnia 26 stycznia 2005 r.⁴⁷** oraz **postanowieniu z dnia 9 lutego 2005 r.⁴⁸**, z czego dwa ostat-

⁴⁴ R. Sura, *op. cit.*, s. 211.

⁴⁵ Uchwała SN z dnia 7.05.2010 r., III CZP 18/10, Legalis nr 220146.

⁴⁶ Orzeczenie TK z dnia 16.05.1995 r., K 12/93, <http://prawo.lego.pl/prawo/k-12-93/>.

⁴⁷ Wyrok TK z dnia 26.01.2005 r., P 10/04, Dz.U. z 2005 r. Nr 23, poz. 193.

⁴⁸ Postanowienie TK z dnia 9.02.2005 r., P 10/05, http://www.orzeczenia.com.pl/orzeczenie/bkf13/tk,P-1005,bankowy_tytul_egzekucyjny_nadanie_klauzuli_wykonalnosci/.

nie rozstrzygnięcia dotyczyły stanu prawnego znajdującego podstawę w obecnie obowiązującej ustawie – pr. bank.

W pierwszym z wymienionych orzeczeń Trybunał Konstytucyjny zakwestionował przywilej banków polegający na możliwości wystawiania BTW bez potrzeby uzyskiwania sądowej klauzuli wykonalności, uznając go za sprzeczny z zasadą demokratycznego państwa prawnego. Miało to jednak miejsce wyłącznie w aspekcie roszczeń z wierzytelności nabywanych przez banki od innych wierzycieli niebędących bankami⁴⁹. **Instytucja BTW w samej swej istocie nie została skrytykowana przez Trybunał Konstytucyjny**, który wskazał m.in. na możliwość poznania przez klientów wszystkich ustawowych konsekwencji zawarcia umowy z bankiem, w tym skorzystania przez niego z opisywanego tytułu.

Obszerny wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 stycznia 2005 r. skupia się na ocenie przepisów o BTE przez pryzmat zasady prawa do sądu wyrażonej w art. 45 w zw. z art. 76 Konstytucji RP. Zdaniem Trybunału brak istnienia jednego idealnego, abstrakcyjnego modelu postępowania sądowego daje ustawodawcy znaczne pole swobody w kształtowaniu tej procedury w zależności od konfiguracji podmiotowych i kategorii rozpoznawanych w jej toku spraw. Tytuły egzekucyjne mogą mieć zatem genezę **nie tylko w orzeczeniach sądowych**, lecz także np. w wyroku sądu polubownego, ugodzie zawartej przed sądem czy akcie notarialnym zawierającym dobrowolne poddanie się egzekucji. W związku z powyższym, skoro prawodawca dozwolił wszczynać egzekucję na podstawie aktów niewymagających merytorycznego rozstrzygnięcia sądu (np. wymienionych w art. 777 § 1 k.p.c.), w ocenie Trybunału także BTE stanowi jedną z tak skonstruowanych instytucji. Prawo do sądu nie jest naruszane przez BTE również ze względu na zagwarantowane przepisami prawa środki obrony dłużnika banku w postaci m.in. **powództwa przeciwegzekucyjnego (art. 840 k.p.c.)**, **powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego (art. 189 k.p.c.)** czy wreszcie **roszczenia odszkodowawczego wobec wierzyciela**

⁴⁹ M. Kozaczek, *Wybrane zagadnienia dotyczące bankowego tytułu egzekucyjnego w orzecznictwie TK i SN*, Pr.Bank. 2006, nr 11, s. 49 i n.

wystawiającego tytuł w sposób bezprawny. Z kolei w odniesieniu do wyartykułowanej w Konstytucji zasady ochrony konsumentów Trybunał Konstytucyjny dostrzegł jedynie potrzebę realizacji przez banki szczególnych **obowiązków informacyjnych** wobec swoich klientów, których pozycja ma zostać w ten sposób zrównana ze statusem instytucji finansowej będącej kontrahentem umowy skutkującej wystawieniem BTE.

Przedmiotem rozważań zawartych w ostatnim ze wskazanych powyżej orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego było pytanie prawne Sądu Rejonowego w Płońsku dotyczące zgodności art. 97 ust. 2 pr. bank. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 maja 2004 r. w zakresie, w jakim nie przewidywał on terminu dla banku do wystąpienia do sądu z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności BTE z art. 2 i art. 76 Konstytucji RP. Tematyka ta została już omówiona, poza tym w sferze merytorycznej oceny konstytucyjności BTE Trybunał nie poczynił nowych spostrzeżeń w stosunku do stanowiska zaprezentowanego w wyroku z dnia 26 stycznia 2004 r.⁵⁰

4.2. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 kwietnia 2015 r.

Najnowsze orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego jest rozstrzygnięciem przełomowym dla polskiego systemu prawnego. Zdaniem Trybunału bodaj najczęściej przytaczane powyższe przepisy pr. bank., tj. art. 96 ust. 1 oraz art. 97 ust. 1, są sprzeczne z **konstytucyjną zasadą równości wobec prawa**. W komunikacie ogłoszonym przez Trybunał po ogłoszeniu wyroku⁵¹ wskazano, że naruszenie art. 32 Konstytucji ma obecnie miejsce w trzech aspektach: w relacji **między bankiem a jego klientem**, w relacjach między **bankami jako wierzycielami a pozostałymi podmiotami**

⁵⁰ Por. także: J. Szczęsny, *Jeszcze o bankowych tytułach egzekucyjnych – na tle orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z 29 listopada 2005 r. (P 10/05)*, Pr.Bank. 2006, nr 9, s. 44 i n.

⁵¹ Komunikat TK pt. *Kierowanie przez banki wierzytelności do postępowania egzekucyjnego z pominięciem sądowego postępowania rozpoznawczego*, <http://trybunal.gov.pl/rozprawy/komunikaty-prasowe/komunikaty-po/art/7563-kierowanie-przez-banki-wierzytelnosci-do-postepowania-egzekucyjnego-z-pominiem-sadowego-post/>.

będącymi wierzycielami oraz w relacjach między dłużnikami banków a dłużnikami innych podmiotów.

Pierwsza z przywołanych płaszczyzn powinna charakteryzować się formalną równością stron prywatnoprawnego stosunku zobowiązaniowego, którymi są właśnie bank i jego klient. Wspomniana równość jest na gruncie aktualnego stanu prawnego pogwałcona uprawnieniem banków do wydawania własnych tytułów egzekucyjnych z pominięciem merytorycznego postępowania sądowego, w którego toku dłużnik miałby możliwość skutecznej obrony swych praw. Skorzystanie z dostępnego dla słabszej ekonomicznie strony zobowiązania powództwa przeciwegzekucyjnego (art. 840 k.p.c.) wiąże się, jak trafnie wskazuje Trybunał, z koniecznością poniesienia przez nią pełnej opłaty stosunkowej w wysokości 5% wartości roszczenia oraz ciężaru dowodu. Wydaje się, że prawne działania dłużnika banku w sytuacji prowadzenia już przeciwko niemu egzekucji wiążącej się z zajęciem majątku na podstawie BTE mogą okazać się na tym etapie postępowania **niewystarczające i spóźnione**.

Trybunał Konstytucyjny zwrócił również uwagę na status banków, których większość w Polsce stanowią **podmioty prywatne działające w celu osiągnięcia zysku**. Mimo szczególnej roli odgrywanej przez banki w gospodarce nie sposób uznać ich już dziś za tzw. instytucje zaufania publicznego, ponieważ takiej pozycji nie nadaje im żaden z obowiązujących przepisów prawa. W odniesieniu do relacji statusu wierzycielskiego banków oraz pozostałych uczestników obrotu Trybunał Konstytucyjny podkreśla, że „te inne podmioty, w konkurencji z bankami do majątku tej samej osoby jako dłużnika, nie mają praktycznie żadnych szans na zaspokojenie swoich roszczeń”.

Lakoniczny komunikat Trybunału Konstytucyjnego wskazuje wyraźnie kierunek rozważań, które zostaną przez niego nakreślone w uzasadnieniu wyroku z dnia 14 kwietnia 2015 r. Przywilej wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych stawia bank w pozycji „**sędziego we własnej sprawie**” oraz zastępuje w dużej mierze merytoryczne orzeczenie sądowe.

5. Dalsze zastrzeżenia wobec BTE

Moim zdaniem dokumenty bankowe, na podstawie których banki wystawiają BTE, **powinny zyskać normatywny status dokumentów prywatnych**. Moc dowodowa dokumentów urzędowych rozciągnięta na księgi bankowe oraz inne akty wymienione w art. 95 ust. 1 pr. bank. jest co do zasady wykorzystywana przez podmioty realizujące zadania publiczne, a nie prywatnych przedsiębiorców, którymi są banki. Taki charakter dokumentów bankowych przerzuca ciężar udowodnienia bezzasadności roszczeń banku w postępowaniu sądowym na jego klienta, przez co naruszona zostaje równość stron w procesie oraz zasada sprawiedliwości społecznej⁵². W obecnie panujących realiach gospodarczych i ustrojowych brak jest uzasadnienia dla tak ukształtowanej pozycji kreowanych przez banki dokumentów.

Dopuszczenie prowadzenia egzekucji na podstawie BTE wystawionego w związku z dokonywaniem czynności bankowych *sensu largo* z art. 5 ust. 2 pr. bank. w mojej ocenie również jest nieporozumieniem. Niniejsza teza znajduje oparcie m.in. w zaprezentowanej przez Trybunał krytyce obecnych relacji wierzycielskich między bankami a innymi podmiotami dochodzącymi swoich należności. Wszelkie prawnie dozwolone przywileje przyznane bankom **powinny być interpretowane możliwie ścieśniająco**, z uwzględnieniem ich funkcjonalnego znaczenia. Wydaje się, że wykładnia teleologiczna winna prowadzić raczej do zawężenia uprawnienia do wystawiania BTE tylko do czynności specyficznie przypisanych przez ustawodawcę bankom. Z uwagi na postulat zrównania statusu wierzycielskiego banków oraz innych uczestników obrotu brak jest **obecnie argumentów przemawiających za różnicowanym traktowaniem w postępowaniu egzekucyjnym zobowiązań** wynikających np. z operacji nabywania i zbywania wierzytelności pieniężnych (art. 5 ust. 2 pkt 5 pr. bank.) **tylko ze względu na podmiot wszczynający takie postępowanie**.

⁵² R. Zelwiański, *Bankowe tytuły egzekucyjne (potrzeba nowelizacji)*, LEX nr 135994, za wyrokiem TK z 15.03.2011 r., P 7/09, Legalis nr 303534.

Swoboda w określaniu przez banki w BTE kwoty zadłużenia oraz w obligowaniu swoich klientów do podpisywania oświadczeń o poddaniu się egzekucji w oparciu o mało konkretne klauzule powinna zostać poddana kontroli fachowych podmiotów. Instrumentami stanowiącymi alternatywę dla banków w wyniku przyszłorocznej utraty mocy obowiązującej przepisów o bankowych tytułach egzekucyjnych okażą się zapewne **notarialne oświadczenia dłużnika o poddaniu się egzekucji oraz weksle**.

Zaletą pierwszej z wymienionych instytucji jest, analogiczna w stosunku do BTE, możliwość wszczęcia egzekucji wierzytelności bankowej bez konieczności wchodzenia na drogę sądową. Praktyka wystawiania weksli *in blanco* przeciwko zobowiązanemu dłużnikowi zapewni z kolei bankowi uzyskanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, który następnie, zaopatrzony w klauzulę wykonalności, stanie się tytułem wykonawczym. W obu przypadkach zasada równości stron stosunku zobowiązaniowego **przestaje mieć charakter jedynie iluzoryczny**. Klienci banków będą nie tylko bardziej świadomi treści podpisywanych przez siebie oświadczeń, nad których zgodnością z prawem będzie czuwała wykwalifikowana osoba trzecia w postaci **notariusza** pełniącego funkcję organu ochrony prawnej. Zyskają oni również szansę na prowadzenie **merytorycznej polemiki z wierzyicielem** w toku procesu toczącego się przed sądem powszechnym. W celu ograniczenia ryzyka nadmiernego wzrostu kosztów czynności bankowych związanych z koniecznością uiszczania przez banki opłat za uzyskanie aktu notarialnego racjonalny wydaje się postulat określenia przez Ministerstwo Sprawiedliwości **odpowiedniej wysokości taksy notarialnej** za sporządzenie notarialnych oświadczeń o poddawaniu się egzekucji klientów banków⁵³.

Uprzywilejowana pozycja banków w postępowaniu klauzulowym przejawia się w wielu aspektach, jednak największej krytyce należy poddać samą ideę banku jako prywatnego podmiotu dysponującego uprawnieniami

⁵³ Por. np. pismo Prezesa Związku Banków Polskich do Ministra Sprawiedliwości ws. BTE z dnia 15.04.2015 r., http://zbp.pl/public/repozytorium/wydarzenia/images/kwiecien_2015/pismo_do_ms.pdf.

do merytorycznego rozstrzygania własnych spraw cywilnoprawnych. Regulacja dotycząca BTE odbiera sądom powszechnym ich podstawowe narzędzia działania, ponieważ stawia je w roli organu badającego jedynie formalną poprawność tytułu egzekucyjnego wystawionego przez instytucję finansową będącą stroną stosunku zobowiązaniowego. Oprócz banków **żaden inny przedsiębiorca** prowadzący w Polsce działalność gospodarczą **nie cieszy się władzą szerszą** od konstytucyjnego organu sprawującego wymiar sprawiedliwości, którym jest **sąd powszechny**.

Ciekawym zagadnieniem praktycznym może okazać się potencjalna praktyka banków zmierzająca do zawierania w podpisanych przez dłużników oświadczeniach o poddaniu się egzekucji klauzul, które umożliwiłyby wierzycielowi występowanie do sądu z wnioskiem o nadanie BTE klauzuli wykonalności już po utracie mocy obowiązującej przepisów pr. bank. wskazanych w najnowszym wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Uważam, że wprowadzając niezbędne nowelizacje, ustawodawca powinien bardzo **rozważnie sformułować treść przepisów intertemporalnych**, tak aby banki po dniu 1 sierpnia 2016 r. albo w ogóle zostały pozbawione możliwości korzystania z dotychczasowego przywileju, albo by w tej kwestii została jasno określona odpowiednia cezura czasowa (np. do trzech miesięcy po utracie mocy obowiązującej dotychczasowych przepisów).

Zważywszy na ugruntowaną pozycję BTE w polskim systemie prawnym, sądzę także, że *vacatio legis* ustawy likwidującej opisywaną **instytucję** nie powinno upłynąć przed datą określoną przez Trybunał Konstytucyjny, tj. dniem 1 sierpnia 2016 roku. Mimo uzasadnionej krytyki BTE względy celowościowe przemawiają za zagwarantowaniem zarówno bankom, jak i ich klientom rozsądnego okresu na wdrożenie alternatywnych mechanizmów egzekwowania należności pieniężnych oraz zapoznanie się z nowymi regulacjami prawnymi.

Krytycznie należy ocenić także udogodnienia dowodowe banków w opisywanym postępowaniu, jak również możliwość wystawiania BTE przeciwko spadkobiercom dłużnika. W ostatnim przypadku można zaryzyko-

wać stwierdzenie, że bank przez określanie kręgu spadkobierców swojego kontrahenta **odgrywa substytucyjnie rolę sądu**. Wszak jedynie sąd jest uprawniony do rozpatrywania tego typu zagadnień prawnych, co ma na celu nie tylko ochronę rzeczywistych spadkobierców zmarłego, lecz także zapewnienie niezbędnego bezpieczeństwa obrotu⁵⁴.

6. Podsumowanie

BTE niebawem zniknie z polskiego porządku prawnego. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 kwietnia 2015 r. kończy historię instytucji, która narodziła się jeszcze w czasach Polski socjalistycznej, przeżyła okres transformacji ustrojowej i znalazła swoje miejsce w realiach gospodarki wolnorynkowej. BTE jest ciekawym przykładem prawnego reliktu, niespotykanego na skalę europejską i nieobecnego już w systemach byłych państw demokracji ludowej. Rozstrzygnięcie Trybunału, tak bardzo różne od dotychczasowej linii orzeczniczej, należy ocenić pozytywnie, gdyż stanowi ono śmiały krok na drodze do zrównania pozycji konsumentów, „zwykłych” przedsiębiorców oraz nieporównywalnie silniejszych od wymienionych podmiotów – banków. Dla ustawodawcy, wymiaru sprawiedliwości, klientów banków oraz samych banków wielkim wyzwaniem będzie odnalezienie się w nowej rzeczywistości prawnej, w której zabraknie instytucji BTE. Czas pokaże, jak dobrze wymienione wyżej podmioty poradzą sobie z tym zadaniem.

⁵⁴ J. Mojak, *Bankowy tytuł egzekucyjny przeciwko spadkobiercom dłużnika – glosa do uchwały SN z dnia 7 maja 2010 r., III CZP 18/10*, M.Prawn. 2011, nr 11, s. 616 i n.

Recenzja monografii dr Anety Mendrek, *Orzekanie o kosztach procesu cywilnego*, Currenda 2015

Monografia jest poświęcona omówieniu zagadnienia bardzo istotnego, zarówno z punktu widzenia teoretycznego, jak i praktycznego, mianowicie, przedstawieniu problematyki orzekania o kosztach w procesie cywilnym. Zagadnienie to było już przedmiotem opracowań, również o charakterze monograficznym, jednakże pierwsze z nich (T. Bukowski, *Rozstrzyganie o kosztach procesu cywilnego*, Warszawa 1971) utraciło prawie całkowicie swoją aktualność z uwagi na zmiany ustawodawcze, chociaż pewne rozważania warstwy teoretycznej mogą być jeszcze wykorzystywane. Drugie (T. Demendecki, *Rozstrzyganie o kosztach w procesowym postępowaniu cywilnym rozpoznawczym, w świetle polskiej regulacji kodeksowej. Studium teoretycznoprawne*, Lublin 2011) oparte jest, w zasadzie, na obowiązujących podstawach normatywnych, jednakże po jego opublikowaniu znowelizowany został jeden z przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, mianowicie art. 3942 przewidujący zażalenie poziome (czy instancję poziomą) od postanowień sądu II instancji w przedmiocie kosztów, co autorka uwzględniła w pracy, jak również omówiła wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22.10.2013 r. (SK 14/13, Dz.U. z 2013 r., poz. 1428), który znalazł

odbicie w kolejnej nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego z dnia 7.02.2014 r. (Dz.U. z 2014 r., poz. 435); ustawa weszła w życie dniem 18.04.2014 r.

Trzeba podkreślić, że wybór tematu należy uznać za bardzo trafny i od razu na wstępie zaakcentować, że autorka włożyła dużo wysiłku w przygotowanie opracowania. Monografia jest odpowiedzią na zapotrzebowanie – zarówno ze strony teoretyków, jak i praktyków – na całościowe omówienie złożonych kwestii wiążących się z orzekaniem o kosztach procesu cywilnego.

Monografia dzieli się na cztery rozdziały, poprzedzone wstępem, oraz zwieńczona jest podsumowaniem. Należy podkreślić, że zastosowano w niej bardzo głęboki podział wewnętrzny, co znacznie ułatwia poruszanie się po tej skomplikowanej problematyce. Dodatkowym walorem monografii jest zamieszczenie w każdym z jej rozdziałów i w wielu punktach podsumowania poczynionych rozważań.

W rozdziale pierwszym przedstawiono pojęcie, rodzaje i funkcje kosztów procesu. Po początkowym zaproponowaniu definicji tego pojęcia, omówiono występujące w literaturze rozróżnienie kosztów *sensu stricto* i *sensu largo*, a następnie kosztów procesu od kosztów postępowania cywilnego. W dalszej części tego rozdziału zajęto się obszernie omówieniem kosztów sądowych, kosztów stawiennictwa w sądzie strony lub jej pełnomocnika, kosztów zastępstwa procesowego oraz innych kosztów. W punkcie drugim tego rozdziału przedstawiono funkcje kosztów procesu oraz funkcje kosztów sądowych. Rozdział drugi jest poświęcony zasadom ponoszenia kosztów. Po uwagach ogólnych, rozpoczęto rozważania od kluczowej zasady odpowiedzialności za wynik procesu, żeby następnie kolejno omówić wyjątki od niej bądź jej modyfikacje w postaci zasady zawinienia, zasady słuszności, zasady umorzenia wzajemnych roszczeń o zwrot kosztów oraz zasad ponoszenia kosztów procesu w przypadku różnych konfiguracji podmiotowych postępowania. W rozdziale trzecim omówiono charakter i zasady orzekania o kosztach procesu. Po uwagach ogólnych i teoretycznym wprowadzeniu do czynności

orzekania w tym przedmiocie, następują uwagi na temat właściwości i składu organów orzekających, podmiotowego zakresu orzeczeń, postaci i formy tych orzeczeń, a w zasadniczej części rozdziału przedstawione są kolejno rodzaje oraz bliższe omówienie poszczególnych zasad orzekania, w tym, przede wszystkim, zasada unifikacji i koncentracji orzekania o kosztach procesu. W dalszej kolejności zajęto się cechami i skutkami przedmiotowych orzeczeń, by zakończyć rozdział interesującymi uwagami prawnoporównawczymi przybliżającymi zasady orzekania w przedmiocie kosztów w obcych postępowaniach: niemieckim, austriackim i amerykańskim. Ostatni rozdział, czwarty, jest poświęcony zagadnieniom różnych sposobów weryfikacji orzeczeń w przedmiocie kosztów procesu i, po uwagach ogólnych, przedstawia środki odwoławcze, szczególne środki zaskarżenia, nadzwyczajne środki zaskarżenia oraz inne środki. W tym rozdziale znalazły się najbardziej obszerne, aktualne rozważania autorki na temat niedawnych zmian ustawodawczych dokonanych w latach 2012–2013 oraz wzmiankowane są świeże zmiany nowelizacyjne z 2014 roku.

Muszę podkreślić, że podjęta przez autorkę próba monograficznego i kompleksowego ujęcia tej niezwykle bogatej i doniosłej problematyki jest bardzo udana. Podstawowe pozytywy recenzowanej monografii, to:

- odniesienie się autorki w całkiem nowy sposób do funkcji kosztów procesu (w rozdziale pierwszym), w porównaniu ze stanowiskami prezentowanymi dotychczas w literaturze. Uwzględniając najnowsze wypowiedzi doktryny oraz rozwiązania przyjęte w aktualnej ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, autorka dochodzi do wniosku, że koszty procesu *sensu stricto* nie pełnią funkcji fiskalnej. Podnosi też, że wbrew poglądom wyrażanym w doktrynie, funkcja fiskalna kosztów sądowych, uiszczonych przez strony w toku postępowania, uległa przekształceniu w funkcję odszkodowawczą. To oryginalne podejście autorki do kwestii funkcji kosztów procesu jest istotnym walorem monografii i stanowi uzasadniony powód wyboru przedmiotowego zagadnienia jako tematu książki;

- rozważania na temat charakteru prawnego roszczenia o zwrot kosztów procesu. Analizując stanowiska wyrażane na ten temat w dawniejszej i najnowszej literaturze i orzecznictwie oraz przedstawiając własne, dobrze uzasadnione argumenty, autorka dochodzi do wniosku, że roszczenie to ma charakter szczególny, przy czym odmawia mu charakteru wyłącznie procesowego;
- sformułowanie przez autorkę w kilku miejscach monografii, a zwłaszcza w jej podsumowaniu, wartościowych postulatów *de lege ferenda*, co świadczy o umiejętności samodzielnego rozwiązywania nasuwających się problemów naukowych.

Monografia zawiera bardzo liczną bibliografię liczącą 300 pozycji, w tym kilkanaście zagranicznych, i to często najnowszych. Autorka wykorzystała też bardzo bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego, NSA i sądów powszechnych oraz ETCP i orzeczenia obce dla zilustrowania problematyki praktycznego stosowania unormowań w podjętym zakresie.

Monografia jest bardzo dobrze przygotowana pod kątem merytorycznym i formalnym. Wszystkie polemiki z poglądami autorów prezentującymi odmienne stanowiska w kontrowersyjnych kwestiach są prowadzone językiem bardzo kulturalnym i zawierają pełne oraz przekonujące uzasadnienie.

Monografia dr Anety Mendrek pt. „Orzekanie o kosztach procesu cywilnego” stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje na ogólną wiedzę teoretyczną autorki w dziedzinie postępowania cywilnego.

W NUMERZE PPE 1/2015:

- 5 **Problem obligatoryjnego zawieszenia komornika w czynnościach w przypadku wniesienia do sądu tzw. subsydiarnego aktu oskarżenia**
The Problem of Obligatory Suspension of a Bailiff in Activities in the Event of Bringing a So-called Subsidiary Indictment to Court
prof. nadzw. dr hab. Jacek Izydorczyk, Kierownik Zakładu Postępowañ Karnych Szczególnych WPiA Uniwersytetu Łódzkiego
- 39 **Wpływ ogłoszenia wobec dłużnika upadłości z możliwością zawarcia układu na dopuszczalność prowadzenia postępowania egzekucyjnego dotyczącego wierzytelności zabezpieczonej rzeczowo**
Effect of Proclamation of Bankruptcy with the Possibility of an Arrangement on Admissibility of Conducting Proceedings Related to Receivables Secured
dr Grzegorz Sikorski, adwokat
- 53 **Wpływ zatarcia skazania i zarządzenia wykonania kary na związanie sądu cywilnego wyrokiem skazującym z obowiązkiem naprawienia szkody oraz egzekucję tego obowiązku**
The Impact of Expungement of a Criminal Record and Order to Execute a Penalty on the Binding of a Civil Court by a Sentence with an Obligation to Redress Damage and on the Enforcement of the Obligation
Wojciech Zatorski, sędzia Sądu Rejonowego w Świdnicy, Przewodniczący Wydziału Cywilnego

W NUMERZE PPE 2/2015:

ARTYKUŁY

- 5** **Dopuszczalność drogi egzekucji sądowej**
Admissibility of Judicial Enforcement
*prof. dr hab. Janusz Jankowski, Katedra Postępowania
Cywilnego I WPiA Uniwersytetu Łódzkiego*
- 21** **Projektowane zmiany w Kodeksie postępowania cywilnego
– zagadnienia wybrane (Druk nr 2678 Sejmu VII kadencji).
Głos w dyskusji**
The Proposed Changes in the Code of Civil Procedure
– Selected Issues (Druk nr 2678).
Voice in the Debate
*dr Mariusz Sorysz, Zakład Postępowania Cywilnego
WPiA Uniwersytetu Jagiellońskiego*

POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE ZA GRANICĄ

- 41** **Postępowanie egzekucyjne w Belgii**
Enforcement Proceedings in Belgium
Joanna Kolber, adwokat, Bruksela

W NUMERZE PPE 3/2015:

- 5 **Kilka uwag o statusie prawnym komornika sądowego**
A Few Remarks on the Legal Status of the Court Bailiff
Marcin Kostwiński, doktorant w Katedrze Postępowania Cywilnego I na WPiA UŁ, aplikant adwokacki w Izbie Adwokackiej w Łodzi
- 39 **Status prawny dłużnika zajętej wierzytelności w egzekucji sądowej i administracyjnej. Zagadnienia wybrane**
Legal Status of Debtor of the Executed Claim in the Court and Administrative Enforcement Procedure. Selected issues
Jarosław Ziętara, komornik przy Sądzie Rejonowym dla Krakowa-Śródmieście, doktorant WPiA Uniwersytetu Jagiellońskiego
- 57 **Charakter prawny i dopuszczalność skargi na postanowienia referendarza sądowego w postępowaniu egzekucyjnym**
The Legal Nature and Admissibility of the Complaint Against the Decision of the Court Clerk in the Execution Proceedings
Szymon Śniady, uczestnik seminarium magisterskiego w Katedrze Postępowania Cywilnego I na WPiA Uniwersytetu Łódzkiego

W NUMERZE PPE 4/2015:

- 5 W kwestii żądania przez banki opłaty za zawiadomienie komornika o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty w egzekucji z rachunku bankowego**

With Regard to a Request by Banks of a Fee for Notifying a Bailiff about any Existing Impediment to the Transfer of an Amount Seized in Foreclosure from a Bank Account

prof. nadzw. dr hab. Ireneusz Kunicki, Katedra Postępowania Cywilnego II WPiA Uniwersytetu Łódzkiego

- 17 Inne prawa majątkowe według Kodeksu postępowania cywilnego jako przedmiot egzekucji sądowej**

Other Property Rights According to the Code of Civil Procedure, as a Matter of Judicial Enforcement

prof. nadzw. dr hab. Monika Michalska-Marciniak, Katedra Postępowania Cywilnego II WPiA Uniwersytetu Łódzkiego

- 43 Wykładnia wyroku**

The Interpretation of Judgments

mgr Monika Odrowska-Stasiak, doktorantka w Katedrze Postępowania Cywilnego II WPiA Uniwersytetu Łódzkiego, radca prawny w Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Łodzi

- 65 Dochodzenie wierzytelności hipotecznych przez administratora hipoteki**

The Investigation of Mortgage Debt by the Mortgage Administrator

dr Paweł Bojarski, radca prawny i wspólnik w Kancelarii Radców Prawnych we Wrocławiu

W NUMERZE PPE 5/2015:

- 5 Wybór sposobu egzekucji i ustalenie majątku dłużnika w świetle projektowanych zmian Kodeksu postępowania cywilnego (druk sejmowy nr 2678)**

The Choice of the Execution Method and Identification of the Debtor's Assets in Light of the Proposed Amendments to the Code of Civil Procedure (Parliamentary Paper No. 2678)

prof. nadzw. dr hab. Ireneusz Kunicki, Katedra Postępowania Cywilnego II WPiA Uniwersytetu Łódzkiego

- 31 Zmiany w postępowaniu egzekucyjnym w rządowym projekcie nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego zawartym w druku nr 2678 Sejmu VII kadencji**

Changes of the Enforcement Proceedings in the Government's Amendments to the Code of Civil Procedure Included in Parliamentary Paper no. 2678 of the Sejm of 7th Term of Office

Andrzej Antkiewicz, sędzia Sądu Rejonowego w Grudziądzu

- 59 Czy udzielanie informacji komornikom sądowym oraz wykonywanie dla nich wyrysów i wypisów z operatu ewidencyjnego jest odpłatne?**

Is Providing Information to Court Bailiffs as Well as Providing Sketches and Extracts for Them From the Land Register Survey Chargeable?

dr Jacek Drosik, członek Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Katowicach

W NUMERZE PPE 6/2015:

ARTYKUŁY

- 7 **Najnowsze zmiany w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu zabezpieczającym**
The Newest Amendments to the Provisions
on the Proceedings to Secure Claims
*dr Maciej Muliński, adiunkt w Katedrze Postępowania
Cywilnego I WPiA Uniwersytetu Łódzkiego*
- 25 **Tytuły wykonawcze powstające w postępowaniu przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych (część I)**
Writs of Execution which Arise
in Proceeding Conducted by Committee
for Adjudication of Medical Events (Part I)
*Justyna Sadowska, doktorantka w Katedrze Postępowania
Cywilnego II WPiA Uniwersytetu Łódzkiego,
aplikantka notarialna w Izbie Notarialnej w Łodzi*
- 43 **Uprawnienia aplikanta komorniczego – problemy praktyczne (część I)**
A Trainee Bailiff's Powers – Practical Issues (Part I)
*dr Joanna Studzińska, adiunkt w Katedrze Postępowania
Cywilnego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II*

RECENZJE

- 66 **Recenzja monografii *Elektronizacja sądowego postępowania egzekucyjnego w Polsce*, pod red. nauk. A. Marciniaka, Currenda 2015**
A Review of the Monography "Electronization of Judicial Enforcement Proceedings in Poland",
Academic Editing by A. Marciniak, Currenda 2015
dr Grzegorz Sikorski, adwokat

W NUMERZE PPE 7/2015:

ARTYKUŁY

- 7 **Tytuły wykonawcze powstające w postępowaniu przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych (część II)**
Writs of Execution which Arise in Proceeding Conducted by Committee for Adjudication of Medical Events (Part 2)
Justyna Sadowska, doktorantka w Katedrze Postępowania Cywilnego II WPiA Uniwersytetu Łódzkiego, aplikantka notarialna w Izbie Notarialnej w Łodzi
- 21 **Uprawnienia aplikanta komorniczego – problemy praktyczne (część II)**
A Trainee Bailiff's Powers – Practical Issues (Part II)
dr Joanna Studzińska, adiunkt w Katedrze Postępowania Cywilnego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II

GLOSZY

- 43 **Głosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2014 r., III CSK 245/13, niepubl. (Legalis nr 1163131, LEX nr 1537292)**
A Gloss to the Supreme Court Judgment of 11 July 2014 r., III CSK 245/13 (Legalis no 1163131, LEX no 1537292)
Andrzej Olsz, doktorant w Zakładzie Postępowania Cywilnego WPiA Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

RECENZJE

- 55 **Recenzja monografii dr. Zenona Knypla *Eksmisja a prawa człowieka*, Currenda 2015**
A Review of the Monography "Eviction and Human Rights" by Dr Zenon Knypl, Currenda 2015
dr Grzegorz Sikorski, adwokat

SPRAWOZDANIA

- 61** **Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji
Naukowo-Szkoleniowej dla Komorników Sądowych**
Report on the National Research
and Training Conference for Court Bailiffs
*Kornelia Ksieniewicz, prawnik w Kancelarii Komornika
Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy Mokotowa*

W NUMERZE PPE 8/2015:

ARTYKUŁY

- 7 **Zajęcie udziału w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością – wybrane aspekty proceduralne**
Share Attachment in a Limited Liability Company
– Selected Procedural Aspects
Aleksandra Nadobnik, doktorantka na WPiA Uniwersytetu A. Mickiewicza w Poznaniu, aplikantka sędziowska w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury

GLOSZY

- 43 **Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2014 r., sygnatura akt III CZP 26/14**
Gloss to the Resolution of the Supreme Court of 6 June 2014 r.,
file ref. no. III CZP 26/14
Joanna Stempień, asesor komorniczy w Izbie Komorniczej w Szczecinie
- 57 **Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2014 r., sygn. III CZP 26/14 – uwagi krytyczne**
The Resolution of the Supreme Court of 6 June 2014,
file ref. no. III CZP 26/14 – Critical remarks
Jakub Karpeta, asesor komorniczy w Izbie Komorniczej w Katowicach

RECENZJE

- 84 **Recenzja monografii Justyny Sadowskiej**
Postępowanie przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych, Currenda 2015
Review of the Monograph by Justyna Sadowska, Procedure Before the Voivodeship Panel for Adjudicating in Medical Incidents, Currenda 2015
prof. dr hab. Małgorzata Świdarska, Zakład Prawa Medycznego WPiA Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

Sprawozdanie z konferencji *Elektronizacja sądowego postępowania egzekucyjnego w Polsce* zorganizowanej przez Ośrodek Naukowo-Szkoleniowy przy Krajowej Radzie Komorniczej

A Report on the Conference “Electronization of Judicial Enforcement Proceedings in Poland”, Organized by the Research and Training Center at the Chamber of Judicial Officers

Kornelia Ksieniewicz, prawnik w Kancelarii Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy Mokotowa

W NUMERZE PPE 9/2015:

ARTYKUŁY

- 7 **Orzeczenie sądu w przedmiocie zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej**

Court Decision on the Issue of a Joinder of Judicial and Administrative Enforcement

Krzysztof Kozłowski, absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, aplikant radcowski

GLOSY

- 33 **Postanowienie o ustaleniu kosztów egzekucji i zakończeniu egzekucji podpisane przez aplikanta komorniczego jako orzeczenie nieistniejące. Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2014 r., sygn. akt III CZP 26/14**

Decision on the Determination of Enforcement Costs and on the Completion of Enforcement Signed by a Trainee Bailiff as a Non-Existent Decision. A Gloss to the Supreme Court resolution of 6 June 2014, file ref. III CZP 26/14

dr Piotr Sławicki, Katedra Negocjacji i Mediacji, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, referendarz sądowy w SR Lublin-Zachód w Lublinie

- 49 **Polemika z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2014 r., sygn. akt III CZP 26/14**

Polemic with the Supreme Court's Resolution of 6 June 2014, file ref. III CZP 26/14

Angelika Durda, doktorantka Prawniczego Seminarium Doktorskiego Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie, asesor komorniczy w kancelarii Komornika Sądowego w Legionowie

RECENZJE

- 69 **Recenzja monografii Wojciecha Tomalaka,
Status ustrojowy i procesowy komornika sądowego,
Wolters Kluwer, Warszawa 2014**
Review of the Monograph by Wojciech Tomalak
"Constitutional and Procedural Status of the Judicial Officer",
Wolters Kluwer, Warsaw 2014
*Mariusz Grabowski, doktorant Krakowskiej Akademii
im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie,
Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Częstochowie*

SPRAWOZDANIA

- 79 **Sprawozdanie z konferencji „Aktualne projekty
ustaw dotyczących zmian prawa spadkowego
i procedury cywilnej” (Toruń, 4–5.12.2014)**
A Report on the Conference "Current Bills and Changes Concerning
Inheritance Law and Civil Procedure" (Toruń, 4–5.12.2014)
*Andrzej Antkiewicz, sędzia Sądu Rejonowego w Grudziądzu;
Maciej Plaskacz, sędzia Sądu Rejonowego w Grudziądzu*

W NUMERZE PPE 10/2015:

ARTYKUŁY

- 9 **Informatyczne instrumenty pozyskiwania informacji przez komornika w postępowaniu egzekucyjnym. Wybrane zagadnienia**
IT Instruments in Acquiring Information
by the Bailiff in Enforcement Proceedings. Selected Issues
*dr Aleksandra Klich, Katedra Postępowania Cywilnego,
WPiA Uniwersytetu Szczecińskiego*
- 31 **Tryb i zasady sprzedaży egzekucyjnej udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w przypadku ograniczenia ich zbywalności**
Mode and Principles of Sale by a Writ of Execution of Shares
in a Limited Liability Company in the Event
of Their Limited Transferability
*dr Mateusz Dróżdż, radca prawny, adiunkt w Katedrze
Prawa Gospodarczego Uczelni Łazarskiego*

GLOSZY

- 45 **Głosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 24 października 2014 r. (II GSK 1466/13)**
The Gloss to the Judgment of the Supreme Administrative
Court of 24 October 2014 (II GSK 1466/13)
*dr Tomasz Brzezicki, radca prawny, adiunkt w Katedrze Prawa
Administracyjnego WPiA Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu;
Jarosław Grajkowski, Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Toruniu*

RECENZJE

- 53 **Recenzja książki Grzegorza Sikorskiego**
Prawo bankowe. Komentarz, C.H. Beck, Warszawa 2015
Review of the Monograph by Grzegorz Sikorski "Banking Law.
Commentary", C.H. Beck, Warsaw 2015
*dr hab. Jerzy Ciszewski, Katedra Prawa Handlowego
i Międzynarodowego Prawa Prywatnego WPiA Uniwersytetu Gdańskiego*

- 55 Informatyzacja postępowania egzekucyjnego – stan obecny i perspektywy. Sprawozdanie z VII konferencji z cyklu „Informatyzacja wymiaru sprawiedliwości”, Warszawa, 20 maja 2015 r.**

Computerization of the judicial and enforcement proceedings – current state and perspectives. Report on the VII conference of the series: “Computerization of the justice system”

Warsaw, 20 May 2015

*dr Aleksandra Klich, Katedra Postępowania Cywilnego,
WPiA Uniwersytetu Szczecińskiego*

W NUMERZE PPE 11/2015:

ARTYKUŁY

- 7 **Zasada ciągłości zajęcia wynagrodzenia za pracę w sądowym postępowaniu egzekucyjnym**
The Principle of Continuity of Attachment of Earnings in Court Enforcement Proceedings
dr Renata Borek-Buchajczuk, sędzia Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie, adiunkt w Zakładzie Prawa Pracy WPiA Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
dr Marcin Uliasz, sędzia Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie
- 41 **Komornik sądowy jako zawód zaufania publicznego**
Judicial Officer as a Public Trust Profession
Karol Kosiński, doktorant w Katedrze Prawa Administracyjnego WPiA Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- 57 **Ustrój małżeńskiej wspólności ustawowej jako podstawowy wyznacznik zakresu odpowiedzialności małżonków za zobowiązania wobec osób trzecich**
The Statutory Marital Property Regime as the Primary Determinant of the Statutory Responsibilities of the Spouses for Obligations to Third Parties
Maciej Kaczmarzyk, komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Kluczborku

RECENZJE

- 77 **Recenzja monografii *Wokół problematyki środków zaskarżenia w postępowaniu cywilnym*, pod redakcją naukową Moniki Michalskiej-Marciniak, Currenda 2015**
Review of a Monograph Entitled *Issues related to means of challenge in civil proceedings*, Edited by Monika Michalska-Marciniak, Currenda 2015
prof. dr hab. Andrzej Jakubecki, Katedra Postępowania Cywilnego i Międzynarodowego Prawa Handlowego WPiA Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

W NUMERZE PPE 12/2015:

ARTYKUŁY

- II Zastosowanie technologii informacyjnych w sądowym postępowaniu egzekucyjnym na tle prawnoporównawczym**
Support of Information Technology in the Enforcement Proceedings Against the Background of Comparative Data
dr Robert Kułski, Katedra Postępowania Cywilnego II WPiA Uniwersytetu Łódzkiego
- 33 Wieczystoksięgowe aspekty sądowego postępowania egzekucyjnego**
Land Registry Proceedings Aspects of Execution Proceedings
Ewa Helis-Otasevici, radca prawny
Robert Seweryn, sędzia Sądu Rejonowego w Chorzowie
- 57 Bankowy tytuł egzekucyjny – zarys instytucji na tle wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 kwietnia 2015 r.**
Bank Enforcement Order – Outline of the Institution Given the Background of the Judgment of the Constitutional Tribunal of 14 April 2015
Arkadiusz Wróblewski, uczestnik seminarium magisterskiego w Zakładzie Postępowania Cywilnego WPiA Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

RECENZJE

- 78 Recenzja monografii dr Anety Mendrek, *Orzekanie o kosztach procesu cywilnego*, Currenda 2015**
Review of the monograph by Dr Aneta Mendrek “Decisions on Costs of Civil Process”, Currenda 2015
prof. zw. dr hab. Janusz Jankowski, Katedra Postępowania Cywilnego I WPiA Uniwersytetu Łódzkiego

ZAMÓW JUŻ TERAZ

Zamówienia na abonament prosimy składać
drogą mailową na adres marketing@currenda.pl

Cena katalogowa: 79,80 zł brutto

ZENON KNYPL

EKSMISJA A PRAWA CZŁOWIEKA



**W abonamencie
książkowym**

TANIEJ

59,85 zł brutto
25% rabatu
i wysyłka gratis!



CURRENDA

„Eksmisja a prawa człowieka”

to kolejne, już drugie
wydanie wzbogacone
o nowe aspekty
prawne, związane ze
zmianami przepisów,
orzecnictwem
oraz praktyką.

Wszystkie publikacje
Wydawnictwa Currenda
można zamówić
pod adresem:
www.sklep.currenda.pl

ZAMÓW JUŻ TERAZ

Zamówienia na abonament prosimy składać
drogą mailową na adres marketing@currenda.pl

Cena katalogowa: 49 zł brutto

PRZEPISY DLA KOMORNIKÓW

Wybór przepisów
(k.p.c. i u.k.s.e.)
Stan prawny na dzień 4 marca 2015 roku

TOM I

**W abonamencie
książkowym**

TANIEJ

36,75 zł brutto
25% rabatu
i wysyłka gratis!

Tom I składa się z k.p.c. i u.k.s.e.,
tom II zawiera przepisy wykonawcze.
Stan prawny na dzień 4 marca 2015 r.

PRZEPISY DLA KOMORNIKÓW

Wybór przepisów
(k.p.c. i u.k.s.e.)
Stan prawny na dzień 4 marca 2015 roku

TOM II

Wszystkie publikacje
Wydawnictwa
Currenda można
zamówić
pod adresem:
www.sklep.currenda.pl

Czasopismo naukowe komorników sądowych

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

NR 12/2015



WSPIERAMY PROFESJONALISTÓW

al. Niepodległości 703A
81-853 Sopot

tel.: +48 58 550 38 75/76
faks: +48 58 550 38 75 w. 26
e-mail: marketing@currenda.pl
www.currenda.pl/przeglad
www.sklep.currenda.pl